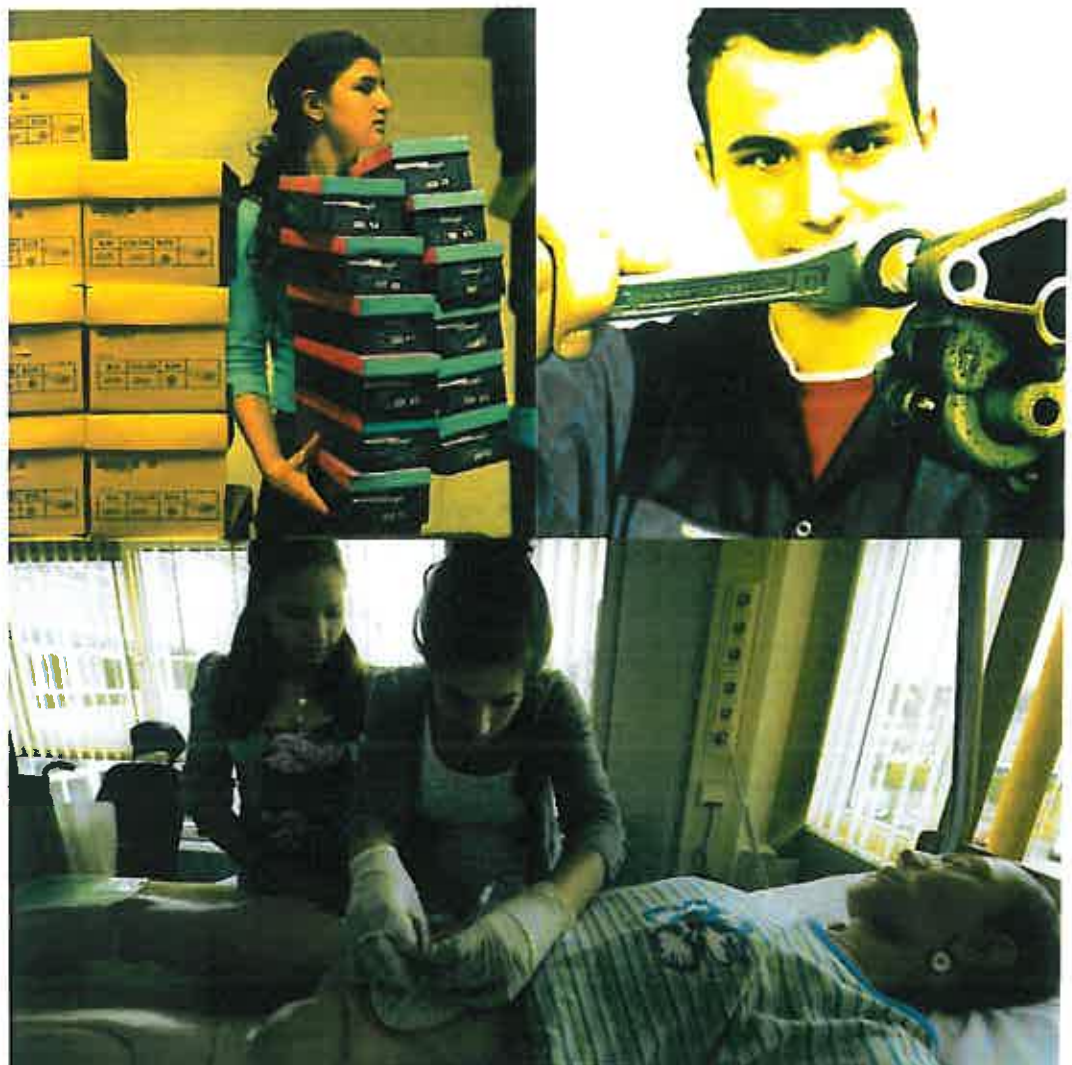

Inzichten uit de financiële benchmark MBO

Sectorresultaten kalenderjaar 2010

November 2011

the 1990s, the number of people with a mental health problem has increased in the Netherlands (Van Tilburg et al. 2000).

It is important to study the prevalence of mental health problems in the general population because this information is needed to estimate the need for mental health services and to evaluate the effectiveness of mental health services (Murray and Pritchard 1997, Jansen et al. 2000).

There are several reasons why the prevalence of mental health problems in the general population is difficult to estimate. First, the prevalence of mental health problems is often underestimated because of methodological problems.

Second, the prevalence of mental health problems is often underestimated because of methodological problems. Third, the prevalence of mental health problems is often underestimated because of methodological problems.

Fourth, the prevalence of mental health problems is often underestimated because of methodological problems. Fifth, the prevalence of mental health problems is often underestimated because of methodological problems.

Sixth, the prevalence of mental health problems is often underestimated because of methodological problems. Seventh, the prevalence of mental health problems is often underestimated because of methodological problems.

Eighth, the prevalence of mental health problems is often underestimated because of methodological problems. Ninth, the prevalence of mental health problems is often underestimated because of methodological problems.

Tenth, the prevalence of mental health problems is often underestimated because of methodological problems. Eleventh, the prevalence of mental health problems is often underestimated because of methodological problems.

Twelfth, the prevalence of mental health problems is often underestimated because of methodological problems. Thirteenth, the prevalence of mental health problems is often underestimated because of methodological problems.

Fourteenth, the prevalence of mental health problems is often underestimated because of methodological problems. Fifteenth, the prevalence of mental health problems is often underestimated because of methodological problems.

Sixteenth, the prevalence of mental health problems is often underestimated because of methodological problems. Seventeenth, the prevalence of mental health problems is often underestimated because of methodological problems.

Eighteenth, the prevalence of mental health problems is often underestimated because of methodological problems. Nineteenth, the prevalence of mental health problems is often underestimated because of methodological problems.

Twentieth, the prevalence of mental health problems is often underestimated because of methodological problems. Twenty-first, the prevalence of mental health problems is often underestimated because of methodological problems.

Twenty-second, the prevalence of mental health problems is often underestimated because of methodological problems. Twenty-third, the prevalence of mental health problems is often underestimated because of methodological problems.

Twenty-fourth, the prevalence of mental health problems is often underestimated because of methodological problems. Twenty-fifth, the prevalence of mental health problems is often underestimated because of methodological problems.

Twenty-sixth, the prevalence of mental health problems is often underestimated because of methodological problems. Twenty-seventh, the prevalence of mental health problems is often underestimated because of methodological problems.

Inhoud

Samenvatting	5
Financiële kengetallen	
Gemiddelde rentabiliteit gestegen van -1,3% naar 1,0%	9
Negen instellingen geconfronteerd met meerjarig negatief rendement	10
Werkelijke rentabiliteit in de sector hoger dan door instellingen begroot	11
Voor 2011 een rentabiliteit van 0,7% geraamd	12
Solvabiliteit gestegen door nieuwe verslaggevingssystematiek jaarrekeningen 2010	13
Liquiditeit na licht neergaande trend nu weer toegenomen	15
Nadere analyse financiële kengetallen	
ROC's, AOC's en vakscholen kennen elk een eigen patroon in financiële kengetallen	17
Financiële kengetallen van grotere en kleinere instellingen verschillen van elkaar	18
Goede resultaten op combinatie rentabiliteit en solvabiliteit in alle grootteklassen aanwezig	19
30-50% van de instellingen voldoet niet aan combinatie van rentabiliteits- en liquiditeitseisen	20
Kosten en baten	
Rijksbijdragen beroepsonderwijs met 2,2% gestegen	23
Aantal deelnemers beroepsonderwijs met 2,1% gestegen	24
Kostenstructuur beroepsonderwijs al jaren stabiel	25
Salariskosten bescheiden toegenomen, formatie licht uitgebreid	27
Salariskosten in alle schooltypen gestegen, maar in grote instellingen gelijk gebleven	28
Aantal gewogen deelnemers per fte stabiel gebleven	29
Aandeel huur binnen huisvestingskosten blijft gering	30
Ten slotte	31
Bijlagen	
Bijlage 1: Begripsomschrijvingen en aantal deelnemers aan financiële benchmark 2010	33
Bijlage 2: Onderzoeksverantwoording	34
Bijlage 3: Financiële positionering MBO-instellingen	35

Samenvatting

U leest het sectorrapport van de financiële benchmark in de MBO-sector over het kalenderjaar 2010. De financiële benchmark is evenals voorgaande jaren uitgevoerd door PwC, in opdracht van en in samenwerking met de MBO Raad. Het aantal instellingen dat aan de benchmark heeft deelgenomen, is opnieuw gegroeid. Vorig jaar namen 59 instellingen deel, dit jaar 62 van de in totaal 65 instellingen (95%). De 62 instellingen vertegenwoordigen 98,5% van het aantal deelnemers. De benchmarkresultaten zijn daarmee representatief voor de gehele sector. Het is de ambitie van de benchmarkonderzoekers om volgend jaar 100% deelname aan de benchmark te realiseren.

De instellingen hebben ten behoeve van de benchmark hun gegevens aangeleverd, waarbij in deze benchmarkronde voor het eerst ook gebruik gemaakt is van het Elektronisch Financieel Jaarverslag. De instellingen ontvingen binnen twee weken na validatie van de instellingsgegevens een voorlopige factsheet met hun gegevens, gevolgd door de volledige instellingsrapportage met benchmarkvergelijkingen en trends.

Inmiddels kan met behulp van de benchmark een resultatenreeks van zes jaar worden gepresenteerd. Hiermee biedt deze benchmark een gedegen inzicht in de trends en ontwikkelingen in de sector. Tegelijkertijd is benchmarken veel meer dan alleen maar achterom kijken. Benchmarken is ook een instrument dat aan kan geven waar kansen en risico's voor de komende jaren liggen.

Daarnaast is er een toename te constateren in het praktisch gebruik van de benchmarkgegevens. Specifieke groepen instellingen wisselen steeds vaker gegevens uit om daarmee de loepassingsmogelijkheden te vergroten. In het afgelopen jaar heeft de MBO Raad met verschillende groepen instellingen de benchmarkuitkomsten over 2009 doorgesproken met het doel om de instellingen meer zicht op de eigen positie en op de eventuele leerpunten te bieden. Zo kwam onder meer een aantal vakschoten met dit doel bij elkaar, evenals een aantal instellingen werkzaam in grote steden. Een verheugende constatering omdat het benchmarken hiermee een vollediger verankering krijgt; niet alleen als performance measurement maar ook als een middel voor performance improvement.

Dit rapport bevat in de hoofdtekst de benchmarkresultaten op het totale sectorniveau. In de bijlagen zijn kengetallen per instelling opgenomen.

Kernbevindingen

De belangrijkste uitkomsten zijn weergegeven in de tabel hierna.

Tabel 1: Benchmarkuitkomsten in één oogopslag

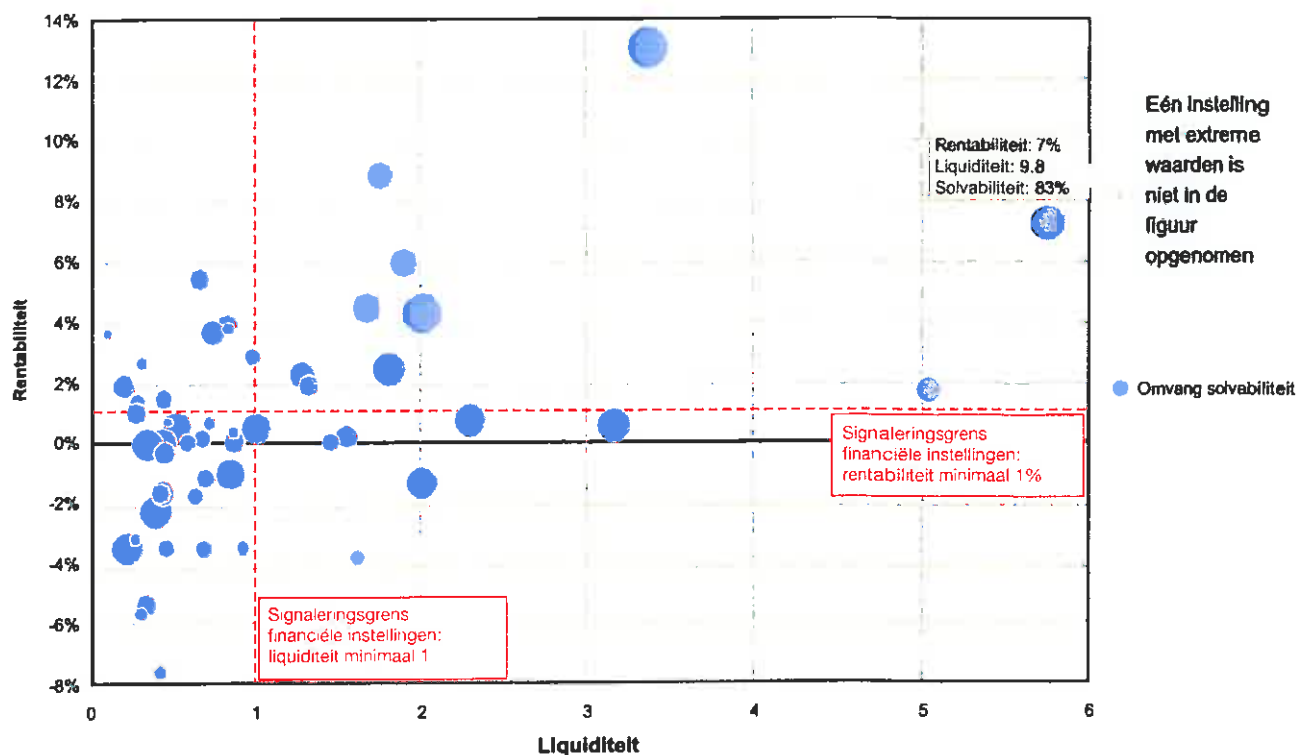
Kengetal	Uitkomst 2010	Uitkomst 2009	Mutatie
Rentabiliteit	1,0%	-1,3%	2,3 procentpunt
Solvabiliteit	49,6%	41,9%	7,7 procentpunt
Liquiditeit	1,2	1,0	0,2
Aantal deelnemers in de sector, gewogen voor leerweg en type onderwijs	411.279	402.895	2,1%
Rijksbijdrage (cijfers van de 57 instellingen die in beide jaren deelnamen, dit om een vergelijking mogelijk te maken)	€ 3.065.909	€ 2.998.779	2,2%
Aantal gewogen deelnemers per fte onderwijzend personeel	16,0	16,1	-0,1
Aandeel onderwijzend plus direct onderwijsondersteunend personeel in personeelsslachten	81,2%	80,8%	0,4 procentpunt

Bron: Benchmark MBO 2010

De sector is er in 2010 in geslaagd een positief gemiddeld resultaat te behalen van 1%, zonder dat – zoals vorig jaar het geval was – op sectorniveau incidentele baten in het spel waren. Negen instellingen hebben in 2010 te maken met een meerjarig negatieve rentabiliteit. De totale omvang van het rendement in de sector liep iets terug, van € 22,5 miljoen naar € 21,9 miljoen. De gemiddelde solvabiliteit is met 49,6% onverminderd op orde. De stijging van de solvabiliteit (berekend exclusief voorzieningen) die per 31 december 2010 is gerealiseerd, is voor driekwart het gevolg van een wijziging in de verslaggevingssystematiek in de jaarrekeningen 2010. De bapo-voorziening is verlaagd en de middelen worden nu opgenomen in het algemeen vermogen. De totale voorzieningen, exclusief het effect van de bapo-voorziening, zijn in 2010 gedaald met € 44 miljoen van € 289 miljoen naar € 246 miljoen; het betreft met name personele voorzieningen. De liquiditeit is toegenomen en bedraagt nu 1,2.

De relatie tussen rentabiliteit, solvabiliteit en liquiditeit is te zien in onderstaande figuur. Elke instelling is gepositioneerd op de assen rentabiliteit en liquiditeit, terwijl de omvang van de solvabiliteit te zien is aan de omvang van de bol. In de figuur zijn de signaleringgrenzen van de financiële instellingen (banken) ingetekend. Instellingen die buiten deze grenzen vallen, kunnen problemen ondervinden wanneer zij een beroep op kredietverschaffing willen doen.

Figuur 1: Rentabiliteit, liquiditeit en solvabiliteit 2010

Bron: Benchmark MBO 2010

Uit de figuur blijkt dat 33 instellingen niet aan de signaleringgrens van de financiële instellingen voor de rentabiliteit voldoen. Dat is ruim de helft. 38 instellingen vallen buiten de signaleringgrens voor de liquiditeit en 30 instellingen vallen buiten beide grenzen. Voor de financiële continuïteit hoeft dit overigens nog niet direct consequenties te hebben, zeker niet omdat de solvabiliteit goed op orde is. Slechts enkele instellingen vallen onder de solvabiliteitsgrens van 25%. Toch is alertheid geboden.

De rijksbijdrage voor het MBO is met 2,2% gestegen en het aantal gewogen deelnemers (dat wil zeggen gecorrigeerd voor leerweg en type instelling) met 2,1%. De stijging van de rijksbijdrage heeft dus gelijke tred gehouden met die van de deelnemers. De totale baten (dus ook de baten voor andere onderdelen dan het MBO) zijn met 0,4% marginaal gestegen; dit komt door een daling van de baten voor volwasseneneducatie en contractonderwijs. De salariskosten per fte zijn met 1,9% geslagen, terwijl de personeelsformatie met 0,4% is uitgebreid: de formale onderwijzend en direct onderwijsondersteunend personeel is met 350 fte toegenomen en de formatie indirect onderwijsondersteunend personeel en management/directie met 200 fte afgenomen. Het aantal gewogen deelnemers per fte onderwijzend personeel is in 2010 nagenoeg gelijk gebleven: 16,0 versus 16,1 in 2009.

De sector heeft voor het vierde achtereenvolgende jaar het kostenaandeel voor personeel dat direct bij het onderwijs is betrokken, vergroot. Dit jaar steeg het percentage van 80,8% naar 81,2%. Dit betekent dat het aandeel overheadkosten opnieuw iets is gedaald.

Wat is nieuw in de benchmark?

Om het inzicht in de gemaakte keuzes verder te verdiepen, is in de benchmark voor het eerst ook de rentabiliteit in de begrotingen voor 2010 en 2011 onderzocht. Ook wordt aandacht besteed aan de huisvestingskosten en aan de keuzes die worden gemaakt rondom huur en eigendom van onroerend goed.

Wat de begrote rentabiliteit betreft: de instellingen blijken voor 2010 een rentabiliteit van 0,1% te hebben geraamd, terwijl het resultaat uiteindelijk 1,0% is geworden. Twee derde van de instellingen heeft de rentabiliteit meer dan 1 procentpunt te hoog of te laag (meestal dat laatste) geraamd, en bijna 10% heeft 5 procentpunt of meer te hoog of te laag geraamd.

Dat geldt ook voor 2011: de begrote rentabiliteit is 0,7%, dus iets lager dan het in 2010 gerealiseerde rendement. Zestien instellingen ramen voor 2011 een negatief rendement, maar geen enkele instelling raamt een negatief rendement van meer dan 5%. In totaal 8 instellingen (15,7%) verwachten aanzienlijke mutaties: zij ramen een rendement dat meer dan 5 procentpunt hoger of lager is dan de realisatie in 2010.

Totaalbeeld

De benchmark laat op sectorniveau in 2010 een stabiel beeld zien, zowel ten opzichte van 2009 als ten opzichte van de trendreeks vanaf 2006. Analyse van cijfers van de individuele instellingen laat echter zien dat er grote verschillen zijn, ook binnen referentiegroepen. Iedere instelling maakt zijn eigen keuzes.

De benchmark wil de bestuurders met spiegelinformatie ondersteunen bij het maken van die keuzes.

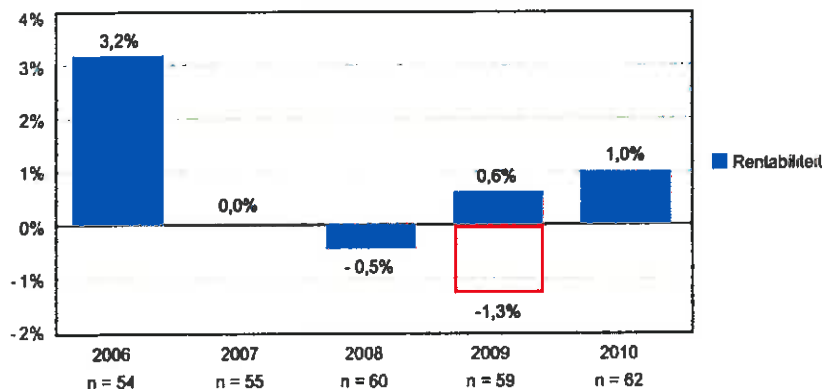
Financiële kengetallen

Gemiddelde rentabiliteit gestegen van -1,3% naar 1,0%

In 2010 hebben de instellingen een rentabiliteit van gemiddeld 1,0% behaald. Dat is het gemiddelde resultaat op instellingsniveau, voor MBO, educatie, contractactiviteiten en andere diensten. De rentabiliteit in 2010 is in feite 2,3 procentpunt hoger dan in 2009. De rentabiliteit bedroeg toen 0,6% maar dat was te danken aan incidentele baten. Zonder deze baten zou de rentabiliteit in 2009 -1,3% hebben bedragen.

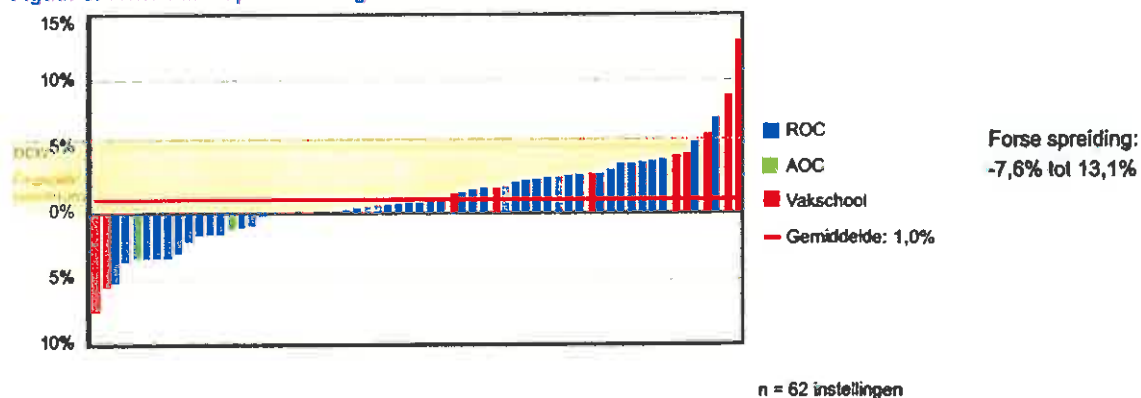
Figuur 2: Rentabiliteit 2006 tot en met 2010

Bron: Benchmark MBO 2006 tot en met 2010

Het ministerie van OCW en de financiële instellingen waaronder de banken hanteren signaleringsgrenzen. De signaleringsgrenzen van de financiële instellingen zijn relevant voor MBO-instellingen die een beroep doen op kredietverschaffing.

Figuur 3: Rentabiliteit per instelling 2010

Bron: Benchmark MBO 2010

Een derde van de instellingen valt buiten de signaleringsgrenzen van OCW en ruim de helft buiten de signaleringsgrens van de financiële instellingen.

Tabel 2: Signaleringsgrenzen rentabiliteit 2010

Signaleringsgrens	Hoogte signaleringsgrens	Aantal instellingen boven signaleringsgrens	Aantal instellingen beneden signaleringsgrens	Percentage instellingen beneden signaleringsgrens
OCW	0-5% (bandbreedte)	5	19	30,6%
Financiële instellingen	Minimaal 1%	Geen bovengrens	33	53,2%

Bron: Benchmark MBO 2010

De totale voorzieningen, exclusief het effect van de bapo-voorziening, zijn in 2010 gedaald met € 44 miljoen van € 289 miljoen naar € 246 miljoen; het betreft met name personele voorzieningen.

Negen instellingen geconfronteerd met meerjarig negatief rendement

In 2010 hebben 19 instellingen verlies geleden, dat is ongeveer een derde van de sector. Gelet op de solide vermogenspositie van de meeste instellingen hoeft een negatieve rentabiliteit geen probleem te zijn. Als meerdere jaren achtereenvolgend een negatief rendement wordt behaald, kan dit wijzen op een structureel exploitatieprobleem. Een zesde van de instellingen heeft daarmee te maken. Daaronder zijn vier instellingen die sinds 2007 vier achtereenvolgende jaren verlies maken en één instelling die al vijf jaar aaneengesloten verlies maakt¹. De procentuele omvang van het negatieve rendement per instelling neemt overigens sinds 2006 af.

Tabel 3: Instellingen met een negatief rendement

Jaar	Instellingen met negatieve rentabiliteit		Totaal-aantal instellingen in de benchmark	Gemiddelde rentabiliteit van de instellingen met negatieve rentabiliteit
	Aantal	%		
2010	19	30,6%	62	-2,7%
2009	19	32,2%	59	-3,4%
2008	27	45,0%	60	-4,1%
2007	23	41,8%	55	-4,5%
2006	8	14,8%	54	-6,6%
2009 en 2010 negatief	9	15,8%	57 (in beide jaren deelgenomen)	-3,1%
2008 t/m 2010 negatief	7	12,3%	57 (alle drie jaar deelgenomen)	-2,9%
2007 t/m 2010 negatief	4	7,5%	53 (alle vier jaar deelgenomen)	-2,1%
2006 t/m 2010 negatief	1	2,1%	47 (alle vijf jaar deelgenomen)	-1,5%

Bron: Benchmark MBO 2006 tot en met 2010

Totale omvang resultaat in de sector loopt terug

Het rendement van de sector – het saldo van positieve en negatieve rendementen - bedraagt in totaal € 21,9 miljoen positief, dat is 0,5% van de baten in de sector: een bescheiden resultaat en geringer dan in 2009. Een rendement bovendien dat ruim onder de hoogte van de inflatie blijft.

Gemiddeld realiseert een instelling met een positieve rentabiliteit een resultaat van € 1,4 miljoen en een instelling met een negatieve rentabiliteit -€ 2,0 miljoen.

Tabel 4: Omvang resultaat

Jaar	Totale omvang resultaat (in miljoenen euro's)	n	Omvang resultaat instellingen met positieve rentabiliteit	Aantal instellingen met positieve rentabiliteit	Gemiddeld resultaat instellingen met positieve rentabiliteit	Omvang resultaat instellingen met negatieve rentabiliteit	Aantal instellingen met negatieve rentabiliteit	Gemiddeld resultaat instellingen met negatieve rentabiliteit
2010	€ 21,9	62	€ 60,5	43	€ 1,4	-€ 38,6	19	-€ 2,0
2009	€ 22,5	59	€ 58,8	40	€ 1,5	-€ 36,3	19	-€ 1,9
2008	-€ 35,9	60	€ 49,8	33	€ 1,5	-€ 83,7	27	-€ 3,1

Bron: Benchmark MBO 2008 tot en met 2010

1 Deze instelling is ook in zijn begroting veelal uitgegaan van een negatief rendement.

Werkelijke rentabiliteit in de sector hoger dan door instellingen begroot

Was de gerealiseerde rentabiliteit van 1% ook de rentabiliteit die de instellingen hadden begroot? Die vraag is van belang om meer zicht te krijgen op de forse spreiding in de gerealiseerde rentabiliteit. Om een antwoord te vinden, zijn voor het eerst in de benchmark naast de jaarrekeningen van de instellingen ook de begrotingen voor 2010 geanalyseerd.

Uit deze analyse blijkt dat de instellingen voor 2010 een rentabiliteit van gemiddeld 0,11% hadden begroot. Duidelijk lager dus dan de 1,0% die uiteindelijk is gerealiseerd.

Tabel 5: Begrote versus gerealiseerde rentabiliteit 2010

Werkelijke rentabiliteit	Aantal instellingen	Procentueel
Meer dan 5 procentpunt hoger dan begroot	4	6,5%
2,5 tot 5 procentpunt hoger dan begroot	12	19,4%
1 tot 2,5 procentpunt hoger dan begroot	10	16,1%
0 tot 1 procentpunt hoger dan begroot	13	21,0%
0 tot 1 procentpunt lager dan begroot	8	12,9%
1 tot 2,5 procentpunt lager dan begroot	9	14,5%
2,5 tot 5 procentpunt lager dan begroot	4	6,5%
Meer dan 5 procentpunt lager dan begroot	2	3,2%
Totaal	62	100%

Bron: Benchmark MBO 2010

Nadere analyse levert de volgende inzichten op.

Tabel 6: Analyse afwijkingen begrote versus gerealiseerde rentabiliteit 2010

Afwijking tussen begroot en gerealiseerd rendement	Aantal instellingen	Procentueel
Werkelijk rendement was hoger dan begroot	39	62,9%
Werkelijk rendement was lager dan begroot	23	37,1%
Werkelijk rendement was negatief, maar een positief rendement was begroot	6 (van de 19 met een negatief resultaat)	9,7%
Verskil tussen werkelijk en begroot rendement bedraagt meer dan 1 procentpunt	41	66,1%
Verskil tussen werkelijk en begroot rendement bedraagt meer dan 2,5 procentpunt	16	25,8%
Verskil tussen werkelijk en begroot rendement bedraagt meer dan 5 procentpunt	6	9,7%
Totaal	62	100%

Bron: Benchmark MBO 2010

Twée derde van de instellingen had de rentabiliteit meer dan 1 procentpunt hoger of lager geraamd dan de werkelijke rentabiliteit (meestal lager), en bijna 10% heeft zelfs 5 procentpunt of meer te hoog of te laag geraamd.

In totaal 23 instellingen hadden een rentabiliteit van minder dan 1,0% geraamd, dus beneden de signaleringsgrens van de financiële instellingen. Gezien de hoge solvabiliteit hoeft zoals eerder gezegd een lagere rentabiliteit niet altijd een probleem te zijn, maar het is goed om wel alert te blijven op een gezonde begroting.

Voor 2011 een rentabiliteit van 0,7% geraamd

Zijn de instellingen optimistisch over de toekomst of juist niet? Concreet: welk rendement hebben de instellingen over 2011 begroot? Om dit te kunnen onderzoeken is vanuit de jaarverslagen - waarin vaak een begroting is opgenomen - het nu volgende overzicht samengesteld. De tabel is gebaseerd op 51 instellingen; van elf instellingen was in het jaarverslag over 2010 geen begroting 2011 opgenomen.

Het gemiddeld begrote rendement voor 2011 is 0,7%. Daarmee ligt het in tussen begrote rendement voor 2010, dat 0,11% bedroeg, en de werkelijke realisatie over 2010 van 1,0%.

Tabel 7: Begrote rentabiliteit 2011

Begroot voor 2011	Aantal instellingen	Procentueel
Meer dan 5% rendement	4	7,8%
2,5% tot 5% rendement	6	11,8%
1% tot 2,5% rendement	8	15,7%
0% tot 1% rendement	17	33,3%
-0% tot -1% rendement	4	7,8%
-1% tot -2,5% rendement	7	13,7%
-2,5% tot -5% rendement	4	7,8%
Minder dan -5% rendement	1	2,0%
Totaal	51	100%

Bron: Benchmark MBO 2010

Zestien instellingen denken 2011 met verlies af te sluiten, waarvan er één een verlies van meer dan 5% raamt.

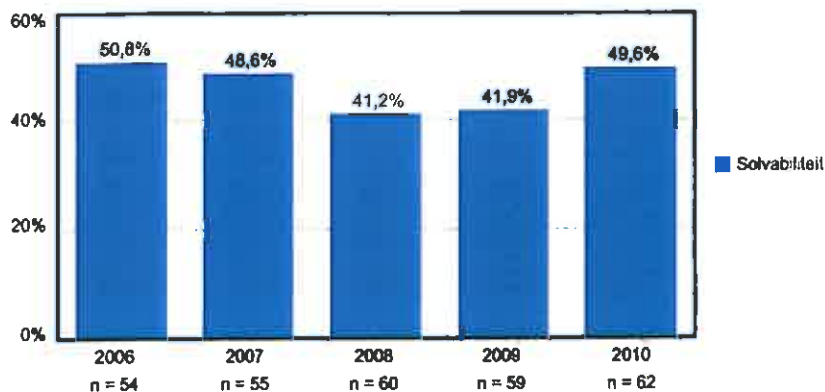
De helft van de sector raamt een hoger rendement dan vorig jaar, de andere helft een lager. In totaal 8 instellingen (15,7%) ramen voor 2011 een rendement dat meer dan 5 procentpunt afwijkt van de realisatie in 2010.

Om meer zicht te krijgen op de patronen in de begroting en de verwachtingen voor de toekomst, is te overwegen om volgend jaar niet alleen opnieuw de begrotingen voor het jaar daarop te onderzoeken, maar ook de meerjarenbegrotingen. Op die manier kan de benchmark tegelijkertijd dienen als forecast.

Solvabiliteit gestegen door nieuwe verslaggevingssystematiek jaarrekeningen 2010

De solvabiliteit van de sector is en blijft op orde. De stijging van 41,9% in 2009 naar 49,6% in 2010 bedraagt 7,7 procentpunt. De voorziening voor toekomstige verplichtingen in het kader van de Bevordering Arbeidsparticipatie Ouderen (bapo) is sinds 2010 verlaagd. De middelen die tot dat moment als voorziening waren opgenomen, vallen nu vrij en worden in het algemeen vermogen opgenomen. Wordt dus de solvabiliteit exclusief voorzieningen berekend, zoals in de benchmarkdefinitie het geval is, dan leidt deze stelselwijziging tot een verhoging van de solvabiliteit. Door deze stelselwijziging wordt 6 procentpunt van de stijging verklaard. De overige 1,7 procentpunt stijging is dus beperkt en is onder meer het gevolg van het positieve rendement dat aan de vermogens is toegevoegd.

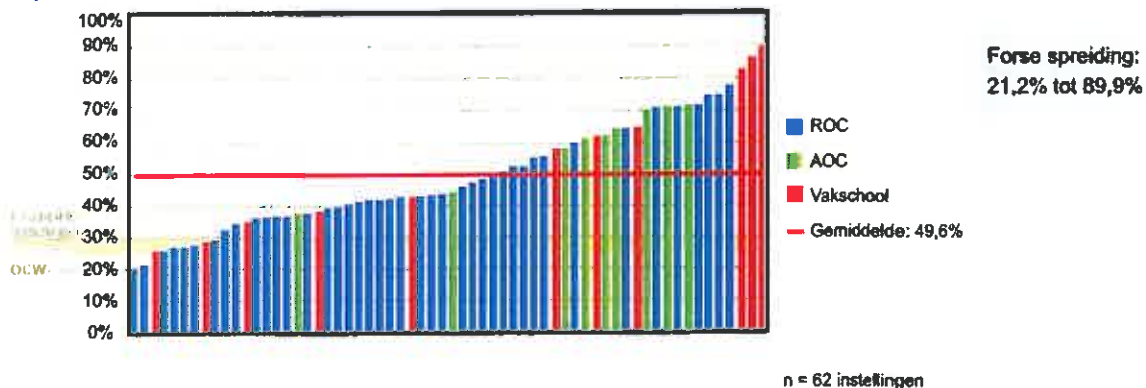
Figuur 4: Solvabiliteit 2006 tot en met 2010

Bron: Benchmark MBO 2006 tot en met 2010

Ook voor de solvabiliteit hanteren het ministerie van OCW en de financiële instellingen signaleringsgrenzen.

Figuur 5: Solvabiliteit per instelling 2010

Bron: Benchmark MBO 2010

De signaleringsgrens van OCW, minimaal 20%, is voor geen enkele instelling een probleem. Van negen instellingen is de solvabiliteit lager dan de grens van 25% die de financiële instellingen stellen.

Tabel 8: Signaleringsgrenzen solvabiliteit 2010

Signaleringsgrens	Hoogte signaleringsgrens	Aantal instellingen boven signaleringsgrens	Aantal instellingen beneden signaleringsgrens	Percentage instellingen beneden signaleringsgrens
OCW	Minimaal 20%	Geen bovengrens	0	0%
Financiële instellingen	Minimaal 25-30%		9	14,5%

Bron: Benchmark MBO 2010

Door de wijziging in de jaarrekeningsystematiek is het eigen vermogen ook in absolute zin toegenomen. Het eigen vermogen bedraagt in 2010 € 2,1 miljard voor de sector en gemiddeld € 35,2 miljoen per instelling.

Tabel 9: Omvang eigen vermogen

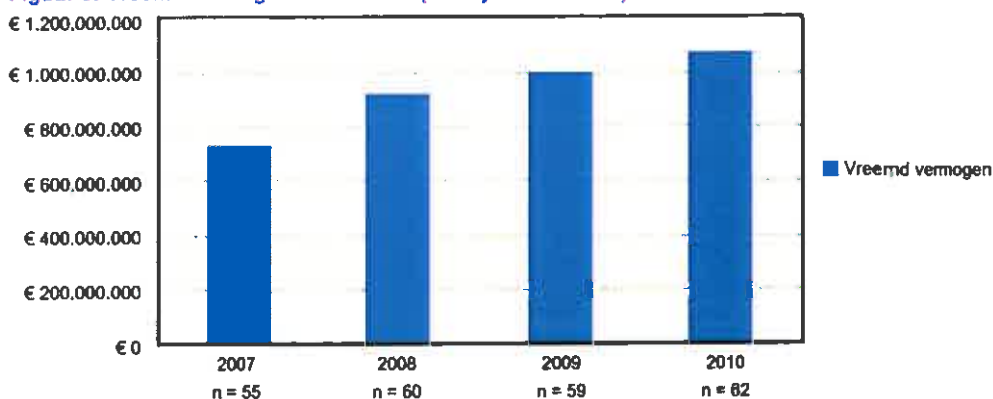
Jaar	Totale omvang eigen vermogen (bedrag x € 1 miljoen)	Aantal instellingen	Gemiddelde eigen vermogen per instelling (bedrag x € 1 miljoen)
2010	€ 2.184	62	€ 35,2
2009	€ 1.693	59	€ 28,7
2008	€ 1.657	60	€ 27,6

Bron: Benchmark MBO 2008 tot en met 2010

Steeds meer instellingen trekken vreemd vermogen aan

Sinds de benchmark van 2007 wordt geïnventariseerd hoeveel vreemd vermogen de MBO-instellingen hebben aangetrokken. Er is sprake van een gestage groei. In de periode 2007 – 2010 is het totale vreemd vermogen toegenomen van € 737 miljoen tot € 1,08 miljard, een toename met 46,5%. De toename in 2010 bedraagt 7,0%, maar in 2010 hebben meer instellingen aan de benchmark deelgenomen dan in 2009; als daarvoor wordt gecorrigeerd, is er slechts sprake van een marginale stijging. Gemiddeld per instelling is het vreemd vermogen in de periode 2007 – 2010 toegenomen van € 13 miljoen tot € 17 miljoen.

Figuur 6: Vreemd vermogen 2007 – 2010 (In miljoenen euro's)

Bron: Benchmark MBO 2007 tot en met 2010

Steeds meer instellingen trekken vreemd vermogen aan. In 2009 had 76,3% van de instellingen vreemd vermogen op de balans staan, in 2010 was dat 82,3%. De rentelasten van het vreemd vermogen correleren niet met de rentabiliteit: het is dus (gemiddeld) niet zo dat de rentabiliteit onder druk staat door het aantrekken van vreemd vermogen.

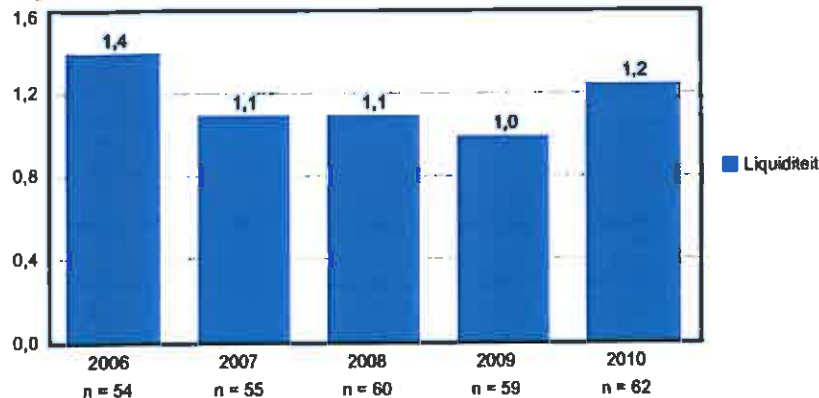
In 2010 was de groei van het vreemd vermogen kleiner dan die van het eigen vermogen. De langlopende leningen zijn in tegenstelling tot de voorgaande periode in 2010 licht gedaald, van € 1,11 miljoen per 31 december 2009 naar € 1,08 miljoen per 31 december 2010. De aflossingen in 2010 bedragen € 173 miljoen, de nieuw aangetrokken leningen in de sector € 143 miljoen. De boekwaarde van de materiële vaste activa blijft in 2010 nagenoeg gelijk en het investeringsbedrag is met € 296 miljoen bijna gelijk aan de afschrijvingen van € 276 miljoen.

Van het totale vermogen (eigen en vreemd vermogen) is een bedrag van € 88 miljoen afgesplitst en zichtbaar gemaakt als privaat vermogen. In 2009 was dat € 80 miljoen. Een lichte stijging dus, die blijkt te worden veroorzaakt door twee instellingen.

Liquiditeit na licht neergaande trend nu weer toegenomen

Met de in 2010 gerealiseerde liquiditeit van 1,2 is de sector goed in staat zijn betalingsverplichtingen na te komen. Werd in de rapportage van vorig jaar nog een zeker risico gesignaleerd vanwege de licht dalende trend, in 2010 is de liquiditeit weer toegenomen (een toename van 1,0 tot 1,2).

Figuur 7: Liquiditeit 2006 - 2010

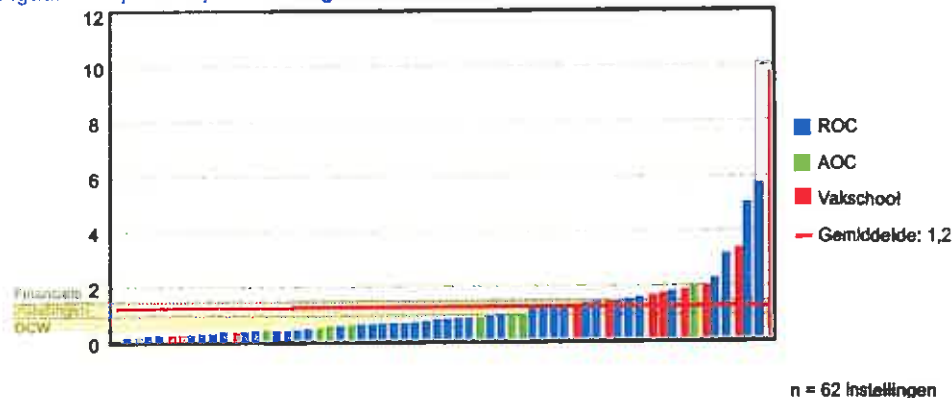

Als in de liquiditeitscijfers van 2010 de drie hoogste en de drie laagste waarden buiten beschouwing zouden blijven, zou de liquiditeit 1,0 zijn geweest.

Bron: Benchmark MBO 2006 tot en met 2010

De spreiding is vergelijkbaar met vorig jaar, als afgezien wordt van een uitschieter met een zeer hoge liquiditeit. Het betreft hier een kleine instelling met een relatief klein aandeel MBO, die voor het eerst deelneemt aan de benchmark.

Figuur 8: Liquiditeit per instelling 2010

Forse spreiding: 0,1 – 9,75. Spreiding is ook zichtbaar als wordt geabstraheerd van de uitschieter

n = 62 Instellingen

Bron: Benchmark MBO 2010

Het aantal instellingen beneden de signaleringsgrenzen is toegenomen. Zo bevond zich in 2009 19% beneden de ondergrens van OCW, in 2010 30,6%. In een aantal instellingen kan een evaluatie van het treasurybeleid daarom van nut zijn.

Tabel 10: Signaleringsgrenzen liquiditeit 2010

Signaleringsgrens	Hoogte signaleringsgrens	Aantal instellingen boven signaleringsgrens	Aantal instellingen beneden signaleringsgrens	Percentage instellingen beneden signaleringsgrens
OCW	0,5 - 1,5 (bandbreedte)	14	19	30,6%
Financiële instellingen	Minimaal 1	Geen bovengrens	38	61,3%

Bron: Benchmark MBO 2010

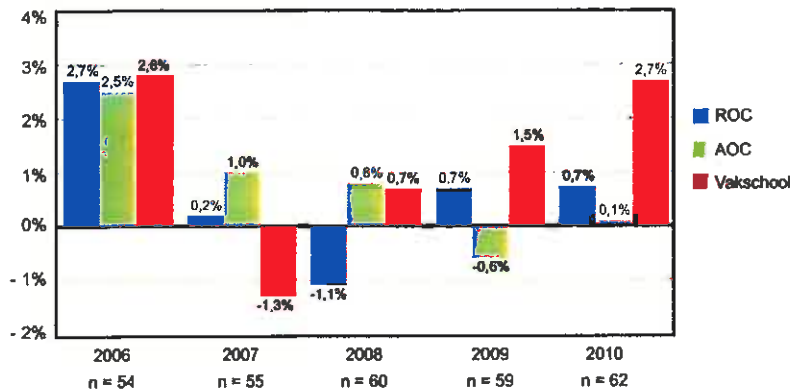
Nadere analyse financiële kengetallen

ROC's, AOC's en vakscholen kennen elk een eigen patroon in financiële kengetallen

ROC's, AOC's en vakscholen maken als het gaat om financiële kengetallen elk hun eigen ontwikkeling door. De verschillen tussen de drie instellingstypen zijn aanzienlijk.

Figuur 9: Rentabiliteit 2006 – 2010 per type instelling

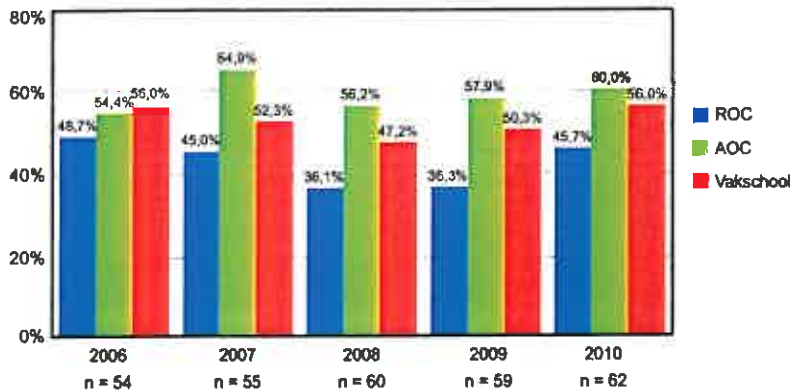
Bron: Benchmark MBO 2006 tot en met 2010

De laatste twee jaar is de rentabiliteit van de vakscholen fors hoger dan die van de AOC's en ROC's. De cijfers worden enigszins vertekend door een hoog rendement van een van de vakscholen, maar de conclusie blijft staan.

De rentabiliteit van de ROC's stabiliseert. De AOC's hebben na een eenmalig negatief rendement in 2009, in 2010 opnieuw een positief rendement gerealiseerd. Het rendement van de vakscholen stijgt voor het derde jaar achter elkaar.

De omslag tussen 2006 en 2007 heeft te maken met de stelselwijziging in de jaarverslaggeving.

Figuur 10: Solvabiliteit 2006 – 2010 per type instelling

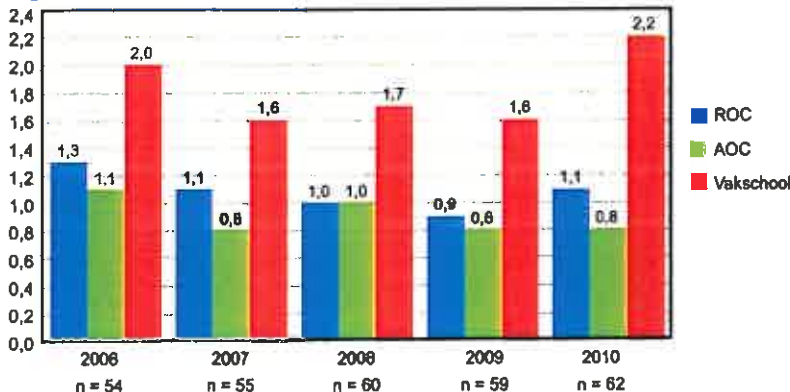

Bron: Benchmark MBO 2006 tot en met 2010

De AOC's hebben weliswaar het laagste rendement, maar daar staat tegenover dat de solvabiliteit het hoogst is. De vakscholen komen dicht in de buurt, de ROC's blijven daar iets bij achter.

Bij alle schooltypen stijgt de solvabiliteit de laatste drie jaar, bij de ROC's nog het meest. Zoals gezegd wordt deze stijging in 2010 voor een belangrijk deel veroorzaakt door een stelselwijziging.

Figuur 11: Liquiditeit 2006 – 2010 per type instelling

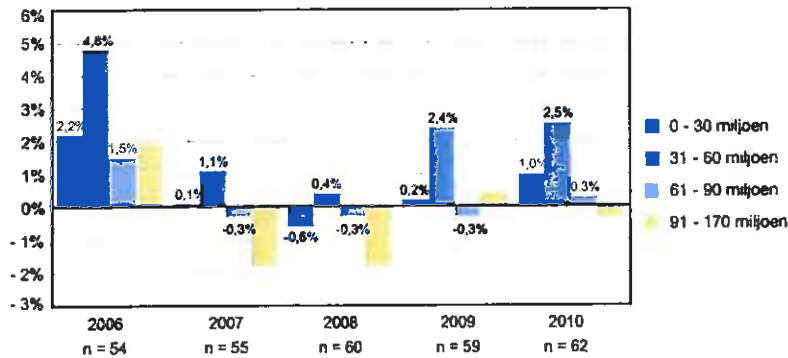
Bron: Benchmark MBO 2006 tot en met 2010

De liquiditeit van de vakscholen is al jaren hoog. In 2010 nog hoger dan in eerdere jaren, maar de resultaten worden enigszins vertekend door de zeer hoge liquiditeit van één vakschool.

Financiële kengetallen van grotere en kleinere instellingen verschillen van elkaar

Op grond van de trend over vijf jaren heen kan dit inmiddels worden geconcludeerd dat in grotere instellingen de rentabiliteit, solvabiliteit en liquiditeit beneden het sectorgemiddelde liggen en in kleinere instellingen erboven.

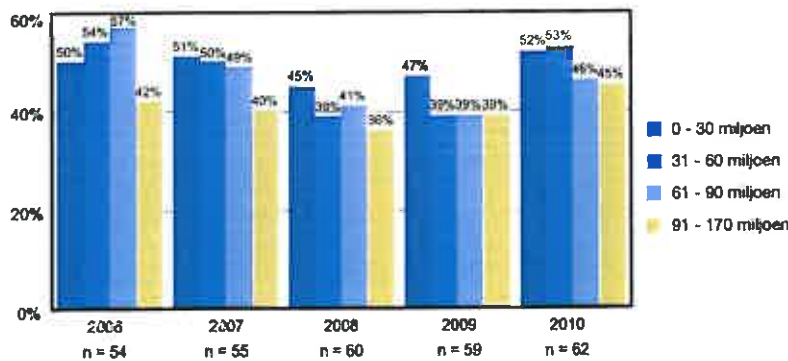
Figuur 12: Rentabiliteit 2006 – 2010 per grootteklasse

Bron: Benchmark MBO 2006 tot en met 2010

De kleine instellingen, met een omvang tot € 30 miljoen omzet, realiseren na een negatief rendement in 2008 nu voor het tweede jaar achtereen een positief rendement; in 2010 van 1,0%. Wel realiseert een kwart nog een negatief rendement van meer dan 3%. De daaropvolgende grootteklasse presteert op het terrein van het rendement al sinds 2006 het beste. De rentabiliteit van de klasse tussen de € 61 en € 90 miljoen schommelt al jaren rond de 0%. De rentabiliteit van de grootste instellingen is na één positief jaar weer onder de 0% gezakt. Er zijn grote instellingen die aan de minimumeisen van de financiële instellingen voldoen, maar het zijn er maar weinig.

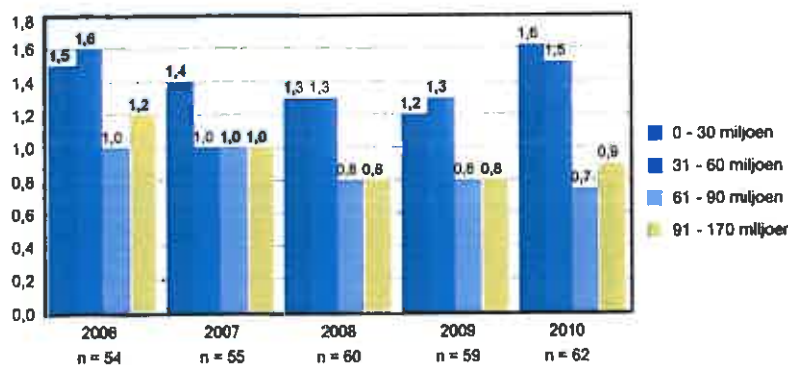
Figuur 13: Solvabiliteit 2006 – 2010 per grootteklasse

Bron: Benchmark MBO 2006 tot en met 2010

De solvabiliteit geeft min of meer hetzelfde beeld, zij het dat geen enkele grootteklasse in de gevarenszone komt. Kleinere instellingen realiseren een hogere solvabiliteit dan grotere. Binnen alle grootteklassen geldt een grote spreiding. Een hoge maar ook een lage solvabiliteit komt dus in alle grootteklassen voor.

Figuur 14: Liquiditeit 2006 – 2010 per grootteklasse

Bron: Benchmark MBO 2006 tot en met 2010

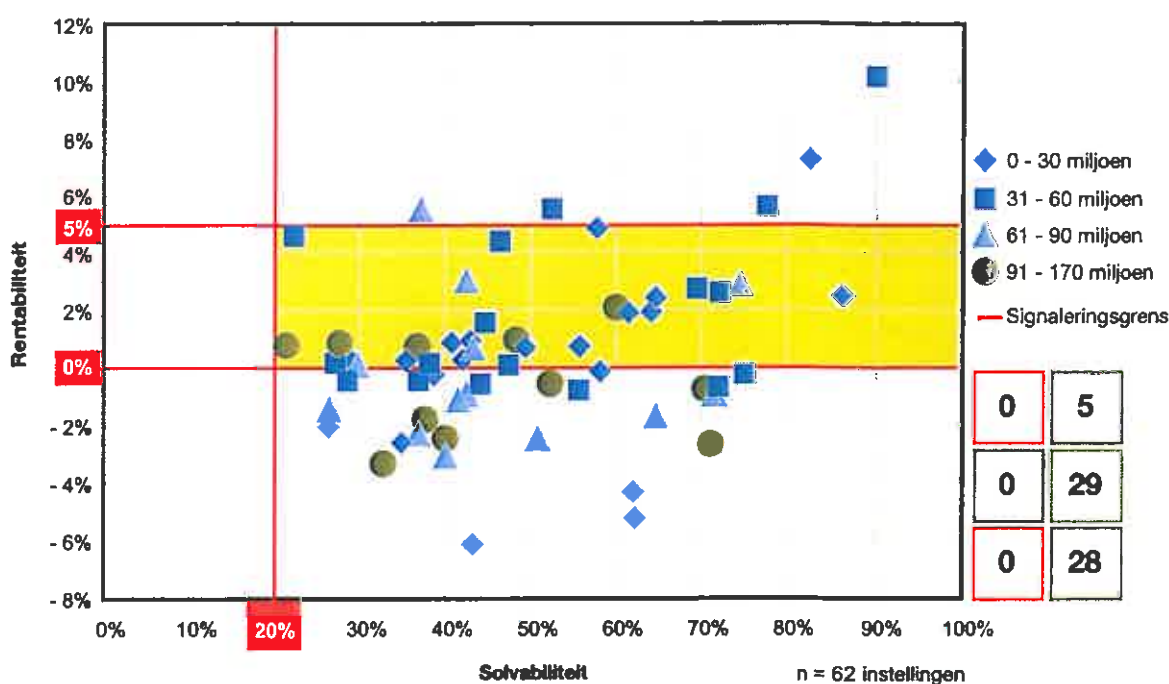
De verschillen in liquiditeit tussen de kleine en de grote instellingen zijn al sinds 2006 zichtbaar, maar in 2010 zijn de verschillen het grootst. De liquiditeit in kleinere instellingen is ongeveer twee keer zo hoog als in grotere. Een bovengemiddelde liquiditeit, dus boven de 1,2, komt nagenoeg alleen voor bij de twee kleinste grootteklassen. In grotere instellingen is de liquiditeit minder dan 1. Zij kunnen – tenzij er sprake is van een gericht treasurybeleid – problemen ondervinden bij het nakomen van hun betalingsverplichtingen.

Goede resultaten op combinatie rentabiliteit en solvabiliteit in alle grootteklassen aanwezig

In het eerste deel van deze rapportage is ingegaan op de financiële kengetallen afzonderlijk. Het biedt additioneel inzicht om na te gaan hoe de situatie is als de kengetallen worden gecombineerd. Bij hoeveel instellingen ligt bijvoorbeeld zowel de rentabiliteit als de solvabiliteit binnen de signaleringsgrenzen?

In de figuur hierna zijn rentabiliteit (y-as) en solvabiliteit (x-as) gecombineerd. Uitgegaan is van de gemiddelde rentabiliteit van de laatste drie jaar, om te voorkomen dat een incidentele uitschieter het beeld te veel beïnvloedt. De signaleringsgrenzen van OCW zijn in de figuur ingetekend.

Figuur 15: Rentabiliteit 2008 – 2010 en solvabiliteit 2010, totale instelling

Bron: Benchmark MBO 2010

De instellingen in het gekleurde vak voldoen aan de signaleringsgrenzen van OCW voor zowel de rentabiliteit als de solvabiliteit. Het zijn er 29, dus grofweg de helft van alle instellingen. In de blokjes rechts ziet u dit aantal staan in een groen omrand vak. Er is geen enkele instelling die buiten beide grenzen valt: in de roodomrande vakken staat nul. 33 instellingen voldoen wel aan de solvabiliteitsgrens maar niet aan de rentabiliteitsgrenzen; 5 daarvan bevinden zich boven de grens en 28 eronder.

Als in de figuur niet de grenzen van OCW maar die van de financiële instellingen gebruikt zouden worden (minimaal 1% rentabiliteit en 25% solvabiliteit), zouden 18 instellingen aan beide eisen voldoen. Eén instelling zou aan geen van de twee eisen voldoen.

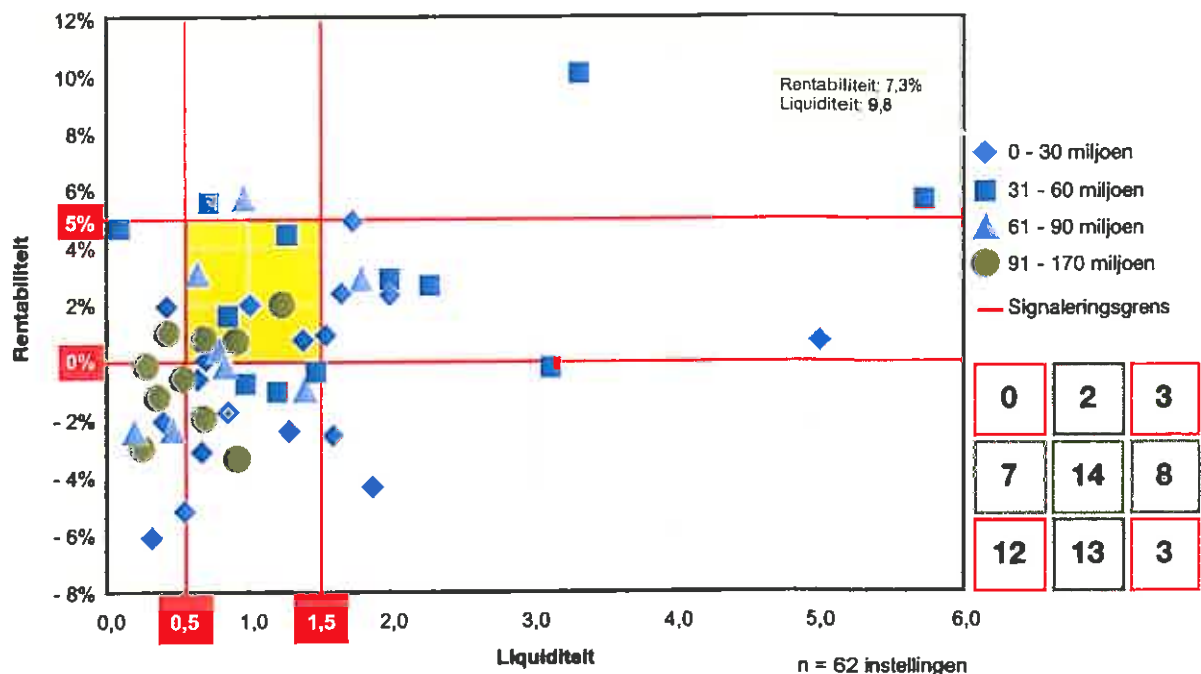
In de figuur worden instellingen van verschillende grootteklassen met een verschillend symbool afgebeeld. Op die manier is te zien dat de instellingen die binnen of juist buiten de signaleringsgrenzen vallen, tot alle grootteklassen behoren. Het is dus voor alle grootteklassen mogelijk om op de combinatie van rentabiliteit en solvabiliteit goed te presteren.

Door de twee kengetallen rentabiliteit en solvabiliteit te combineren, ontstaat een beter inzicht in de financiële positie van de sector. Dat wordt nog duidelijker als – op de volgende pagina – de rentabiliteit wordt gecombineerd met de liquiditeit.

30-50% van de instellingen voldoet niet aan combinatie van rentabiliteits- en liquiditeitseisen

De combinatie van de gemiddelde rentabiliteit over de periode 2008 tot en met 2010 en de liquiditeit per 31 december 2010 levert het beeld op dat in de volgende figuur wordt getoond. Let erop dat de schaal van de figuur anders is dan die van de vorige combinatiefiguur, omdat het andere waarden betreft. Eén uitschieter is niet in de figuur weergegeven. Evenals in de vorige figuur zijn in deze figuur de signaleringgrenzen van OCW ingetekend.

Figuur 16: Rentabiliteit 2008 – 2010 en liquiditeit 2010, totale instelling

Bron: Benchmark 2010

De combinatie van de rentabiliteits- en liquiditeitsgrenzen laat zien dat nu nog maar 14 instellingen aan beide eisen voldoen, dat is nog geen kwart. In totaal 18 instellingen voldoen aan geen van de beide eisen (de rode vakken, bijna 30%). Twaalf daarvan vallen buiten de grenzen omdat de rentabiliteit en liquiditeit te laag zijn, drie omdat ze te hoog zijn eveneens drie omdat de rentabiliteit te laag en de liquiditeit te hoog is.

Als de eisen van de financiële instellingen zouden worden ingetekend (minimaal 1% rentabiliteit en minimaal 1% liquiditeit), zou blijken dat 15 instellingen aan beide eisen voldoen. Daarentegen zijn er 30 instellingen, dat is ongeveer de helft, die aan geen van beide eisen voldoen.

Deze constatering kan een signaal zijn dat de sector alert moet zijn om niet in de problemen te komen bij het verkrijgen van kredietfaciliteiten en dus bij het plegen van investeringen.

De omvang van de instellingen lijkt, net als vorig jaar, nauwelijks van invloed. Wel is uit de cijfers af te leiden dat de instellingen in de grootklasse II, met een rijksbijdrage van € 31 - € 60 miljoen, iets beter presteren. Zij weten vaker dan de andere instellingen buiten het meest risicovolle vak te blijven, dat is het vak linksonder, waarin rentabiliteit en liquiditeit beide te laag zijn.

Kosten en baten

Rijksbijdragen beroepsonderwijs met 2,2% gestegen

De rijksbijdragen voor het beroepsonderwijs zijn in 2010 met 2,2% gestegen. In 2009 bedroeg de stijging nog 5,3%, maar dat was te danken aan incidentele baten. De overige baten zijn met 8,2% gedaald: het gaat onder meer om baten van contracten met gemeenten voor inburgeringscursussen en volwasseneneducatie en om baten van contracten met bedrijven voor bedrijfsopleidingen of contractactiviteiten. De rijksbijdragen voor het voortgezet onderwijs zijn met 4,3% gestegen. Per saldo is er sprake van een zeer bescheiden stijging van 0,4%.

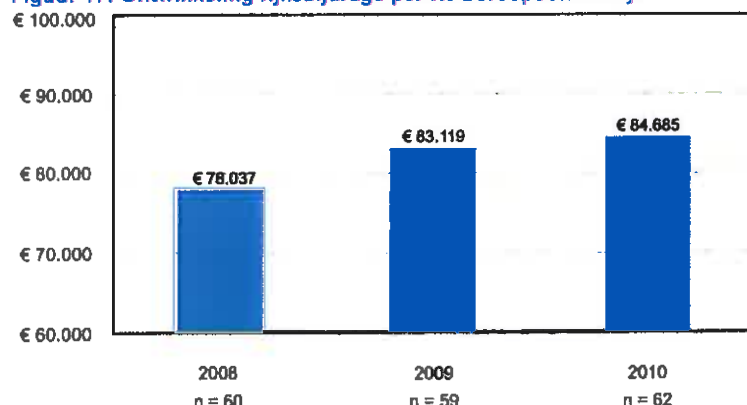
Tabel 11: Ontwikkeling rijksbijdragen 2008 - 2010²

Baten	Bedrag in 2009 in miljoenen euro's	Mutatie 2009 ten opzichte van 2008	Bedrag in 2010 in miljoenen euro's	Mutatie 2010 ten opzichte van 2009
Rijksbijdragen beroepsonderwijs	2.998.779	5,3%	3.065.909	2,2%
Rijksbijdragen voortgezet onderwijs	451.668		471.244	4,3%
Overige baten	860.739		790.551	-8,2%
Totale baten	4.311.186	4,9%	4.327.703	0,4%

Bron: Benchmark MBO 2008 tot en met 2010

De groei van de rijksbijdragen zegt op zichzelf misschien nog niet zoveel, het gaat om de bijdrage per fte per deelnemer of per fte personeel. Op de volgende pagina is te lezen dat het aantal (gewogen) deelnemers in het beroepsonderwijs met 2,1% groeit, dus nagenoeg even veel als de rijksbijdragen. De rijksbijdrage per fte is in 2010 toegenomen met 1,9%. In 2009 was dat nog 6,5%.

Figuur 17: Ontwikkeling rijksbijdrage per fte beroepsonderwijs

Bron: Benchmark MBO 2008 tot en met 2010

De verhoging van de rijksbijdrage houdt dus, anders dan vorig jaar, gelijke tred met de groei van het aantal deelnemers en het aantal fte.

2 De tabel toont de ontwikkeling in de rijksbijdrage van de 57 instellingen waarvan in 2008 de betreffende benchmarkgegevens beschikbaar waren. Dat aantal is ook voor 2009 en 2010 aangehouden, omdat anders een groei van de rijksbijdrage te zien zou zijn die uitsluitend toe te schrijven is aan de groei van het aantal deelnemers.

Aantal deelnemers beroepsonderwijs met 2,1% gestegen

Tabel 12: Ontwikkeling aantal deelnemers beroepsonderwijs 2007 tot en met 2010

Type deelnemer	Aantal deelnemers				Mutatie	
	Per 1-10-07	Per 1-10-08	Per 1-10-09	Per 1-10-10	Aantal	%
Beroepsbegeleidende leerweg (BBL), ongewogen	156.229	167.059	167.091	169.029	1.938	1,2%
Beroepsopleidende leerweg deeltijd (BOL deeltijd), ongewogen	11.269	9.690	8.966	9.162	196	2,0%
Beroepsopleidende leerweg voltijd (BOL voltijd), ongewogen	335.819	329.963	339.491	347.164	7.673	2,3%
Totaal ongewogen deelnemers	503.317	506.712	515.548	525.355	9.807	1,9%
Totaal gewogen bekostigde deelnemers	394.443	391.825	402.895	411.279	8.384	2,1%
Verhouding ongewogen/gewogen	78,4%	77,3%	78,1%	78,3%		

Bron: Benchmark MBO 2007 tot en met 2010

Het aantal deelnemers in het MBO is in het schooljaar 2009/2010 opnieuw gestegen. Per 1 oktober 2010 waren er 525.355 deelnemers, dat is 1,9% meer dan het jaar daarvoor. De stijging is het meest zichtbaar in de beroepsopleidende leerweg voltijd: 2,3%. In economisch moeilijke tijden kiezen jongeren mogelijk vaker voor een voltijdse opleiding, omdat zij moeilijker een baan kunnen vinden.

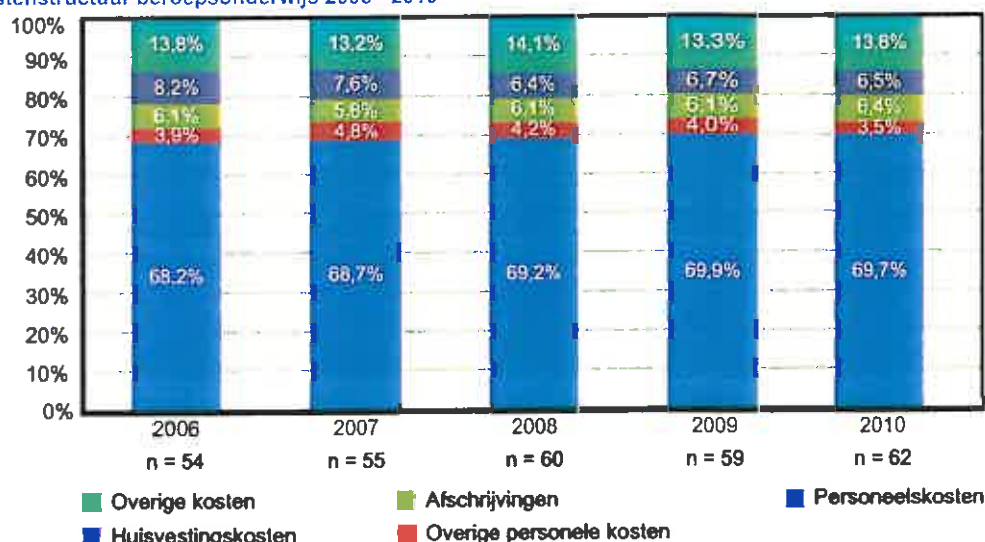
Voor de bekostiging weegt een deelnemer aan een voltijdse opleiding meer mee dan een deelnemer aan een deeltijdopleiding. De verhouding is 1,0 voor een voltijdopleiding, 0,35 voor een deeltijdopleiding aan ROC of vakschool en 0,5 voor een deeltijdopleiding aan het AOC. Als het aantal deelnemers hiervoor wordt gewogen (gecorrigeerd), is de groei in 2010 2,1%.

Kostenstructuur beroepsonderwijs al jaren stabiel

De figuur hierna laat zien dat het beroepsonderwijs een overwegend stabiele kostenstructuur kent: de mutaties zijn klein. Het aandeel personeelskosten is na een reeks van lichte slijging nu miniem gedaald. Het aandeel overige personele kosten daalde al enige jaren licht. Het aandeel overige kosten en het aandeel afschrijvingen nemen iets toe; het aandeel huisvestingskosten is na een incidentele stijging in 2009 nu weer iets afgenomen. Nb. In deze en in alle andere staafdiagrammen kan het voorkomen dat de onderdelen als gevolg van afronding niet precies tot 100% optellen; de verschillen zijn zeer gering.

Figuur 18: Kostenstructuur beroepsonderwijs 2006 - 2010

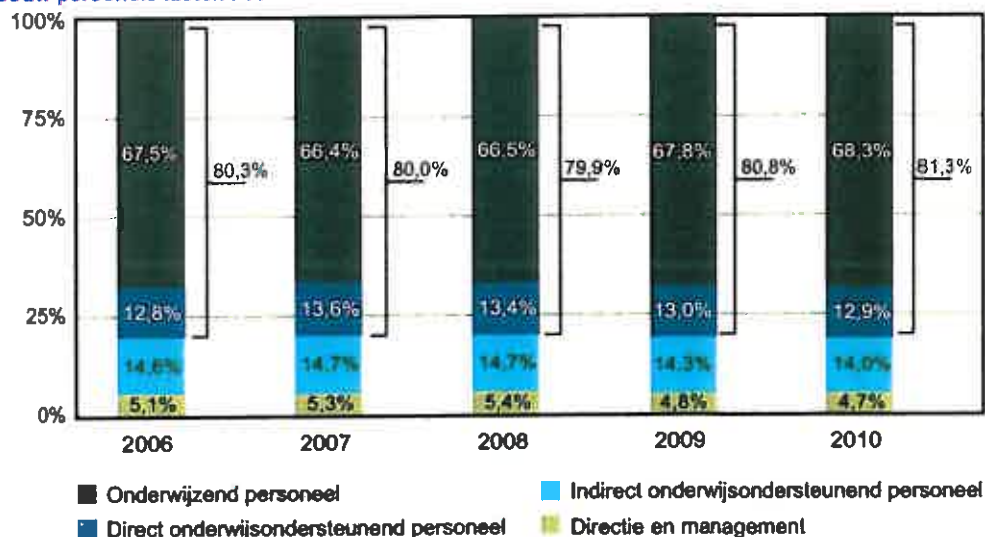

Bron: Benchmark MBO 2006 tot en met 2010

Aandeel onderwijzend personeel opnieuw licht gestegen

De sector slaagt er nu voor het vierde jaar op rij in om binnen de personele lasten het aandeel onderwijzend personeel te laten stijgen. Het aandeel directie en management is voor het derde jaar achtereen gedaald. Daarmee wordt een steeds groter aandeel personeel ingezet voor de kernlaak, het onderwijs.

Figuur 19: Opbouw personele lasten 2006 - 2010

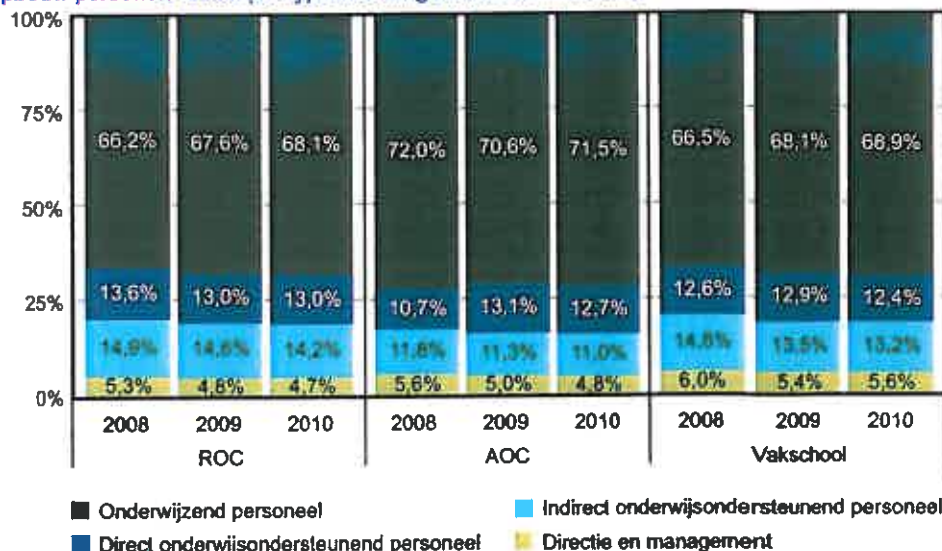

Bron: Benchmark MBO 2006 tot en met 2010

Het direct onderwijsondersteunend personeel is rechtstreeks bij het onderwijs betrokken of voert taken uit die anders door het onderwijzend personeel moeten worden uitgevoerd. Daarom wordt deze personeelscategorie ook wel samengenomen met het onderwijzend personeel. Als de beide kostenandelen worden opgeteld, is stijgende lijn vanaf 2008 nog duidelijker te zien: 79,9% - 80,8% - 81,2%. Indirect onderwijsondersteunend personeel kan tot de overhead worden gerekend. Het aandeel is sinds 2008 afgenomen.

De trend dat elk jaar een iets groter aandeel wordt ingezet voor onderwijzend plus direct onderwijsondersteunend personeel, is in alle instellingstypes zichtbaar. In de vakscholen is de stijging het meest zichtbaar. Het aandeel middelen voor deze beide functiegroepen is in alle jaren het grootst in de AOC's. Het kostenaandeel voor directie en management is in alle jaren het hoogst in de vakscholen.

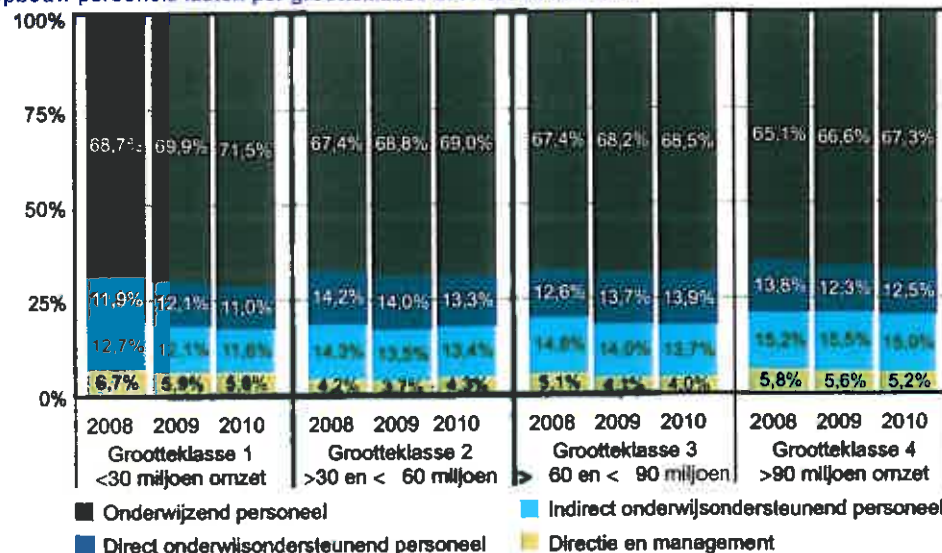
Figuur 20: Opbouw personele lasten per type instelling 2008 tot en met 2010

Bron: Benchmark MBO 2008 tot en met 2010

Ook de doorsnede naar grootteklassen laat zien dat jaarlijks een iets groter aandeel wordt ingezet voor onderwijzend plus direct onderwijsondersteunend personeel. De trend geldt voor alle grootteklassen, maar is het duidelijkst in de grootteklasse tussen de € 60 en € 90 miljoen; dat is de derde grootteklasse. Het aandeel dat wordt ingezet voor de beide functiegroepen is in alle jaren het hoogste in de instellingen met een omzet tot € 30 miljoen, de kleinste instellingen. Wel worden de verschillen met de andere grootteklassen steeds kleiner. Verder valt op dat in deze kleinste instellingen het kostenaandeel directie en management duidelijk hoger is dan in de andere grootteklassen. Het aandeel voor indirect onderwijsondersteunend personeel is het grootst in de instellingen met een omzet boven de € 90 miljoen.

Figuur 21: Opbouw personele lasten per grootteklasse 2008 tot en met 2010

Bron: Benchmark MBO 2008 tot en met 2010

Salariskosten bescheiden toegenomen, formatie licht uitgebreid

Dal het kostenaandeel voor onderwijzend plus direct onderwijsondersteunend personeel is toegenomen, kan worden verklaard door hogere salariskosten en/of door uitbreiding van de formalie. Is daarvan sprake geweest?

De personeelsformatie op sectorniveau is in 2010 inderdaad licht uitgebreid: het saldo van een stijging van het onderwijzend en direct onderwijsondersteunend personeel en een daling van het overige personeel.

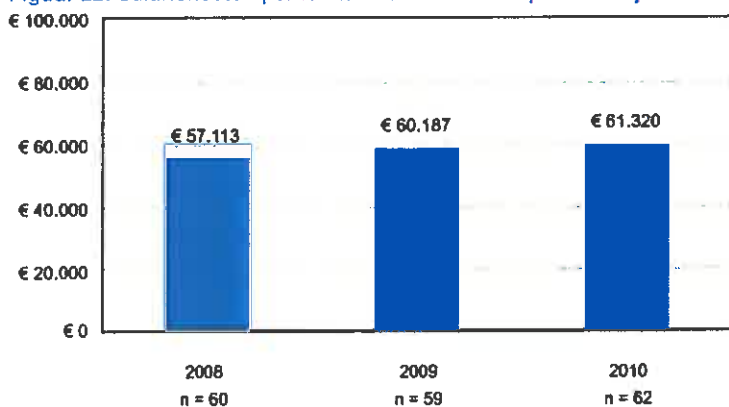
Tabel 13: Mutatie personeelsformatie

Funciegroepen	Mutatie 2010 – 2009 in aantallen fte	Mutatie 2010 – 2009 procentueel
Onderwijzend plus direct onderwijsondersteunend personeel	350	1,17%
Indirect onderwijsondersteunend personeel plus directie en management	- 200	-2,5%
Totaal	150	0,39%

Bron: Benchmark MBO 2009 en 2010

De salariskosten per fte zijn in 2010 eveneens gestegen. De stijging bedroeg 1,9%, dat is dus iets minder dan de stijging van de rijksbijdrage. In 2009 bedroeg de stijging van de salariskosten nog 5,6%.

Figuur 22: Salariskosten per fte in loondienst beroepsonderwijs 2008 tot en met 2010

Bron: Benchmark MBO 2008 tot en met 2010

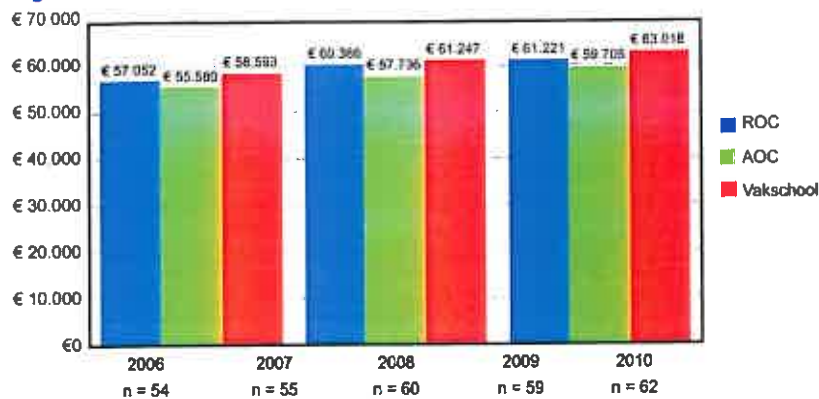
In hoeverre de hogere salariskosten per fte het gevolg zijn van CAO-verplichtingen, is moeilijk te zeggen. Behalve CAO-effecten zijn voor de salariskosten ook aspecten als anciënniteit, mix van functies of inschalingsbeleid van belang. In ieder geval is er in 2010 geen algehele loonsverhoging op basis van CAO-verplichtingen doorgevoerd, maar is wel twee maal een vast bedrag aan de personeelsleden uitgekeerd. Deze laatste maatregel heeft geleid tot bij benadering 1,0% stijging van de salariskosten; daarmee is dus ongeveer de helft van de stijging in de salariskosten verklaard.

De conclusie luidt dat het hogere kostenaandeel voor onderwijzend plus direct onderwijsondersteunend personeel wordt verklaard door zowel hogere salariskosten (deels als gevolg van de CAO-verplichtingen) als een uitbreiding van de formalie.

Salariskosten in alle schooltypen gestegen, maar in grote instellingen gelijk gebleven

In de vakscholen zijn de salariskosten per fte hoger dan in de ROC's en daar zijn de salariskosten weer hoger dan in de AOC's. De stijging van de salariskosten over de jaren heen is echter vergelijkbaar.

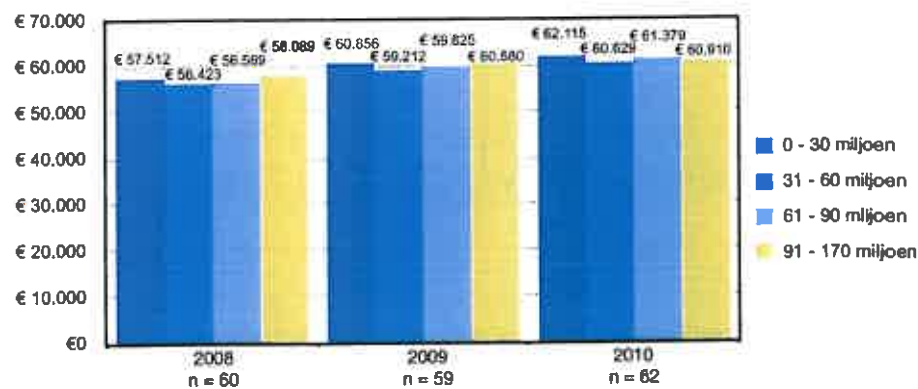
Figuur 23: Salariskosten per fte in loondienst beroepsonderwijs 2008 tot en met 2010 per type instelling

Bron: Benchmark MBO 2008 tot en met 2010

In de kleinste instellingen zijn de salariskosten per fte gemiddeld iets hoger dan in de andere grootteklassen. Dat was vorig jaar ook zo, maar het verschil is groter geworden. Opvallend is dat de grootste instellingen de salariskosten per fte in 2010 nagenoeg gelijk hebben weten te houden aan die in 2009.

Figuur 24: Salariskosten per fte in loondienst beroepsonderwijs 2008 tot en met 2010 per grootteklasse

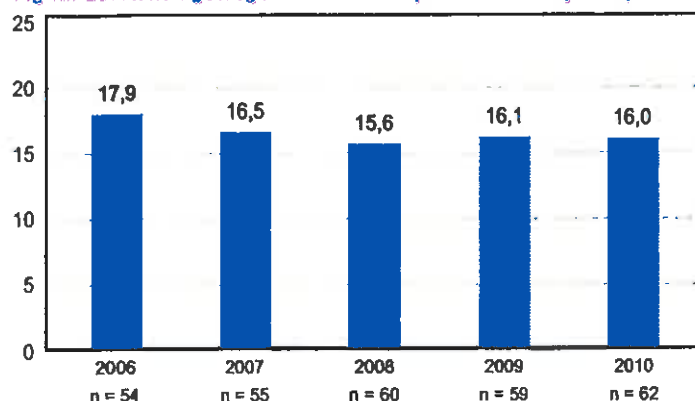

Bron: Benchmark MBO 2008 tot en met 2010

Aantal gewogen deelnemers per fte stabiel gebleven

Een vast onderdeel van de financiële benchmark is de berekening van het aantal gewogen deelnemers per fte onderwijzend personeel. Omdat deelnemers in de beroepsbegeleidende leerweg minder uren onderwijs krijgen dan in de beroepsopleidende leerweg, is de weging noodzakelijk om een vertekend beeld te voorkomen. De weging is 1,0 voor een voltijdopleiding, 0,35 voor een deeltijdopleiding aan ROC of vakschool en 0,5 voor een deeltijdopleiding aan het AOC.

Figuur 25: Aantal gewogen deelnemers per fte onderwijzend personeel beroepsonderwijs 2006 tot en met 2010

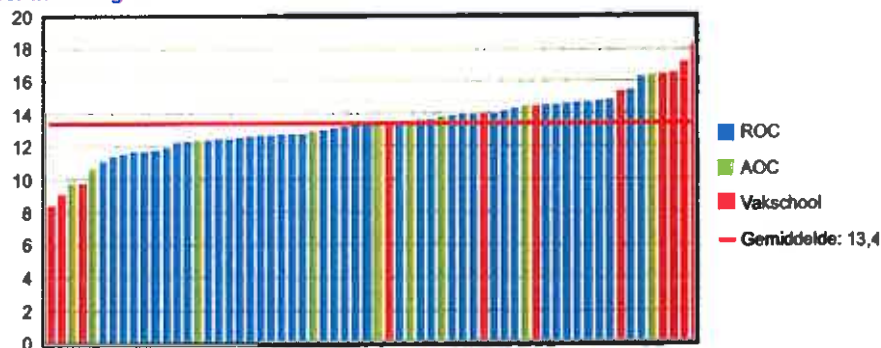
Bron: Benchmark MBO 2006 tot en met 2010

Het aantal gewogen deelnemers per fte is in 2010 0,1 lager dan in 2009. Of 'minder deelnemers per fte' gunstig is voor de kwaliteit van het onderwijs, kan niet zonder meer worden gesteld. Om daarover uitspraken te doen, zouden meer gegevens over de kwaliteit van het onderwijs nodig zijn. De daling met 0,1 is overigens marginaal.

Betrekken we ook de formatie direct onderwijsondersteunend personeel bij deze analyse, dan blijkt dat het aantal gewogen deelnemers per fte in 2010 juist 0,1 hoger is dan in 2009: 13,4 versus 13,3.

Dat het aantal gewogen deelnemers per instelling sterk kan verschillen, blijkt wel uit de figuur hierna. Het aantal varieert van 8,4 tot 17,2, meer dan het dubbele dus.

Figuur 26: Aantal gewogen deelnemers per fte onderwijzend plus direct onderwijsondersteunend personeel beroepsonderwijs per instelling 2010

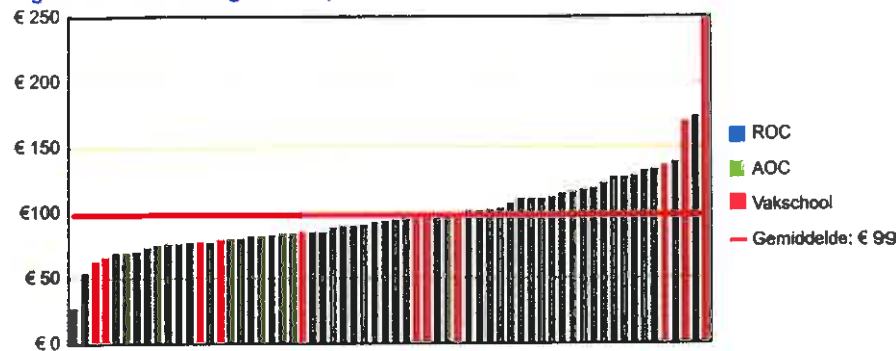
n = 62 instellingen

Bron: Benchmark MBO 2010

Aandeel huur binnen huisvestingskosten blijft gering

Van de totale kosten is 6,5% bestemd voor huisvestingskosten, zo kwam eerder naar voren. De gemiddelde huisvestingskosten bedragen € 99 per vierkante meter. De kosten zijn in de AOC's gemiddeld lager dan in de ROC's en vakscholen. De kosten van de ROC's en vakscholen kennen een grote variatie.

Figuur 27: Huisvestingskosten per vierkante meter

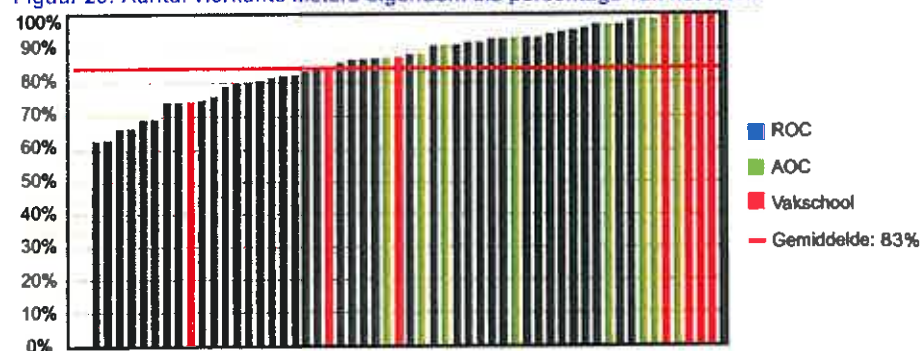

n = 62 instellingen

Bron: Benchmark MBO 2010

MBO-instellingen hebben relatief veel panden in eigendom. Flexibiliteit in de bestemming (huur versus eigendom) zou een factor van belang kunnen zijn bij een eventuele terugloop van het aantal deelnemers in verband met de demografische ontwikkelingen.

Figuur 28: Aantal vierkante meters eigendom als percentage van het totale aantal vierkante meters, totale instelling

n = 57 instellingen

Bron: Benchmark MBO 2010

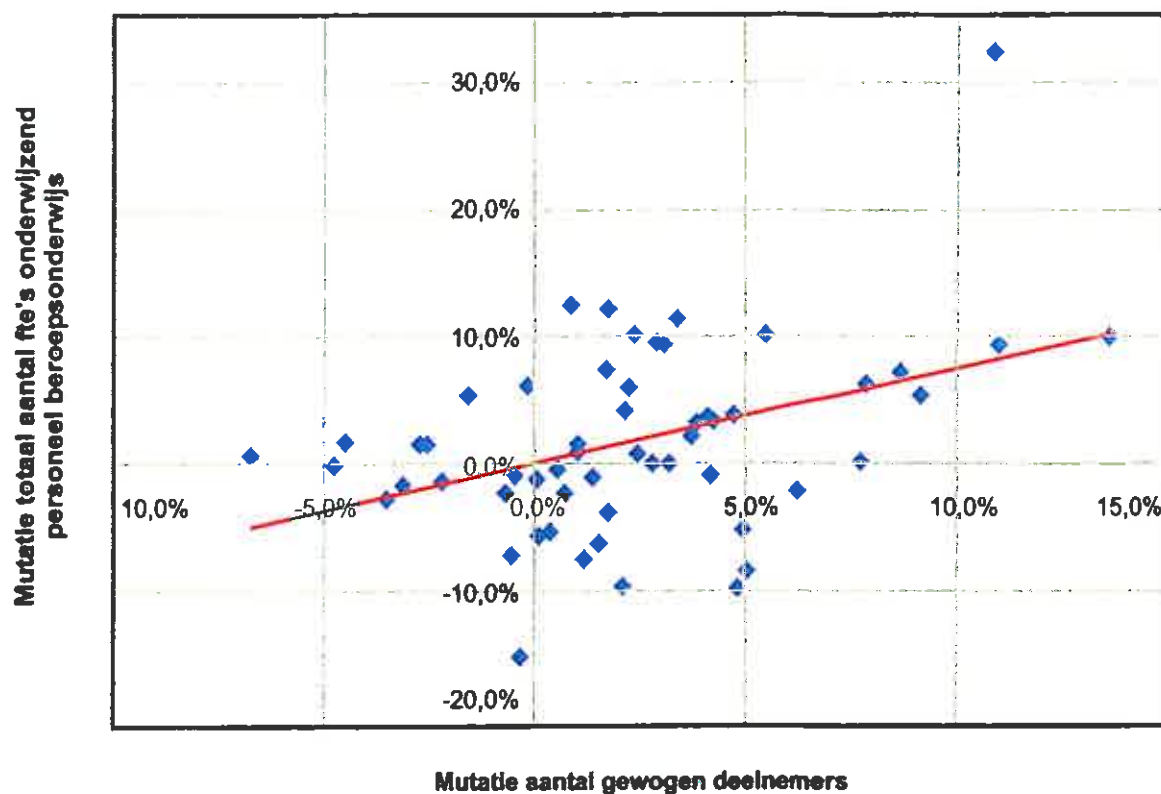
Er zijn twee instellingen die geen enkel pand in eigendom hebben, en vijf instellingen die alle panden in eigendom hebben. Het sectorgemiddelde ligt op 83,6% eigendom; dit gemiddelde wijkt weinig af van dat van vorig jaar, uitgaande van de instellingen die in beide jaren aan de benchmark hebben deelgenomen.

Het totale aantal vierkante meters in de sector is licht gegroeid, met 0,23%. Het aantal vierkante meters dat wordt gehuurd, steeg iets meer: met 2,8%. Dat betekent dat eigendom in huur is overgegaan. Het gaat echter slechts om 0,5% van het totale aantal vierkante meters in de sector.

Ten slotte

De financiële benchmark levert op sectorniveau een stabiel beeld op. De mutaties tussen de kengetallen zijn relatief gering. Uit de instellingsrapportages blijkt echter dat op het niveau van individuele instellingen de verschillen nog steeds groot zijn. De verschillen zijn te zien bij nagenoeg alle kengetallen. Als nadere illustratie hieronder de mutatie van het aantal deelnemers 2009 – 2010 afgezet tegen de mutatie van het aantal fte onderwijzend personeel in het beroepsonderwijs. Op brancheniveau stijgen beide, respectievelijk 2,1% en 1,1%. In de instellingen komen echter alle varianten voor: beide stijgend of dalend, maar ook een combinatie van stijging en daling, en ook nog met een spreiding van ongeveer twintig procentpunt.

Figuur 29: Mutatie aantal deelnemers 2009 – 2010 en mutatie aantal fte onderwijzend personeel in het beroepsonderwijs

Bron: Benchmark MBO 2009 en 2010

De verschillen zijn, zo blijkt uit nadere analyse, lang niet altijd te verklaren vanuit bijvoorbeeld het type instelling of de omvang van de instellingen. Dat betekent dat er mogelijk verschillen zijn in beleid (doelgroepen, merken), geografische positie of financiële bedrijfsvoering. Als dat laatste aan de orde is, betekent dit dat de instellingen van elkaar kunnen leren als het gaat om financieel management. In ieder geval loont het de moeite om volgend jaar deze ontwikkeling opnieuw te bezien en daarbij ook rekening te houden met de mogelijkheid dat een slijping of daling van het aantal deelnemers pas in het jaar daarop tot een mutatie in het aantal fte onderwijzend personeel leidt.

Met het toevoegen van nieuwe informatie zoals de begrotingscijfers, huisvestingskosten en driedimensionale weergave van kengetallen beogen de MBO Raad en PwC het inzicht voor de sector verder te vergroten. Een echte sprong voorwaarts is te maken door de informatie vanuit de financiële bedrijfsvoering te relateren aan andere kengetallen.

Bijlagen

Bijlage I: Begripsomschrijvingen en aantal deelnemers aan financiële benchmark 2010

Tabel 14: Begripsomschrijving

Begrip	Omschrijving
Rentabiliteit	Het resultaat van de gewone bedrijfsvoering als percentage van de baten van de gewone bedrijfsvoering
Solvabiliteit	Het eigen vermogen als percentage van het totaal vermogen
Liquiditeit	Vlottende activa gedeeld door de kortlopende schulden (current ratio)

Bron: Benchmark MBO 2010

Tabel 15: Aantal deelnemers per instellingstype

Instellingstype	Aantal deelnemers
ROC	43
AOC	9
Vakschool	10

Bron: Benchmark MBO 2010

De volgende drie instellingen hebben niet aan de benchmark deelgenomen:

- Lentiz onderwijsgroep
- Onderwijsgroep Noord
- STC-Group

Tabel 16: Aantal deelnemers per grootteklasse

Grootteklasse in omzet per jaar	Aantal deelnemers
Minder dan € 30 miljoen	20
Tussen € 30 en € 60 miljoen	17
Tussen € 60 en € 90 miljoen	13
Meer dan € 90 miljoen	12

Bron: Benchmark MBO 2010

Bijlage 2: Onderzoeksverantwoording

De instellingen die aan de financiële MBO-benchmark hebben deelgenomen, hebben gegevens aangeleverd bij PwC. In deze benchmarkronde is voor het eerst gebruik gemaakt van het Elektronisch Financieel Jaarverslag (EFJ) naast andere gegevens. Het benchmarkteam heeft geconstateerd dat in de jaarverslagen opgenomen gegevens niet altijd correct en volledig zijn, dan wel dat de gegevens uit het EFJ niet aansluiten bij die van de Jaarrekening. Dit geldt bijvoorbeeld voor de segmentatie, de uitsplitsing van de overige lasten en de desinvesteringen. Het borgen van de kwaliteit van het EFJ behoeft aandacht, omdat het niet wenselijk is dat onterechte conclusies uit de cijfers van het EFJ worden getrokken. Alle gegevens, ook de EFJ-cijfers, zijn door PwC gevalideerd. De verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de gegevens blijft bij de instellingen; PwC heeft geen accountantscontrole uitgevoerd.

Evenals voorgaande jaren heeft de MBO Raad opdracht verleend tot het uitvoeren van de benchmark. De MBO Raad heeft de onderzoeksopzet en de conclusies uit dit rapport besproken en geaccordeerd. Het rapport is geschreven door PwC.

De financiële benchmark MBO is zoveel mogelijk toegespitst op het MBO. Eventuele andere activiteiten van de instellingen zijn buiten beschouwing gebleven, behalve als de kengetallen niet uit te splitsen waren; dit is het geval bij de rentabiliteit, solvabiliteit en liquiditeit. Die cijfers hebben betrekking op de totale instelling. Om tot een toerekening van kosten aan het MBO te komen, hebben de instellingen zelf een toerekening gemaakt van de personeelskosten voor het onderwijzend personeel. De andere kosten zijn door de benchmarkonderzoekers toegerekend, en wel op basis van het aandeel MBO in de totale rijksbijdrage van de instelling.

Figuur 30: Schematische opbouw kosten instelling

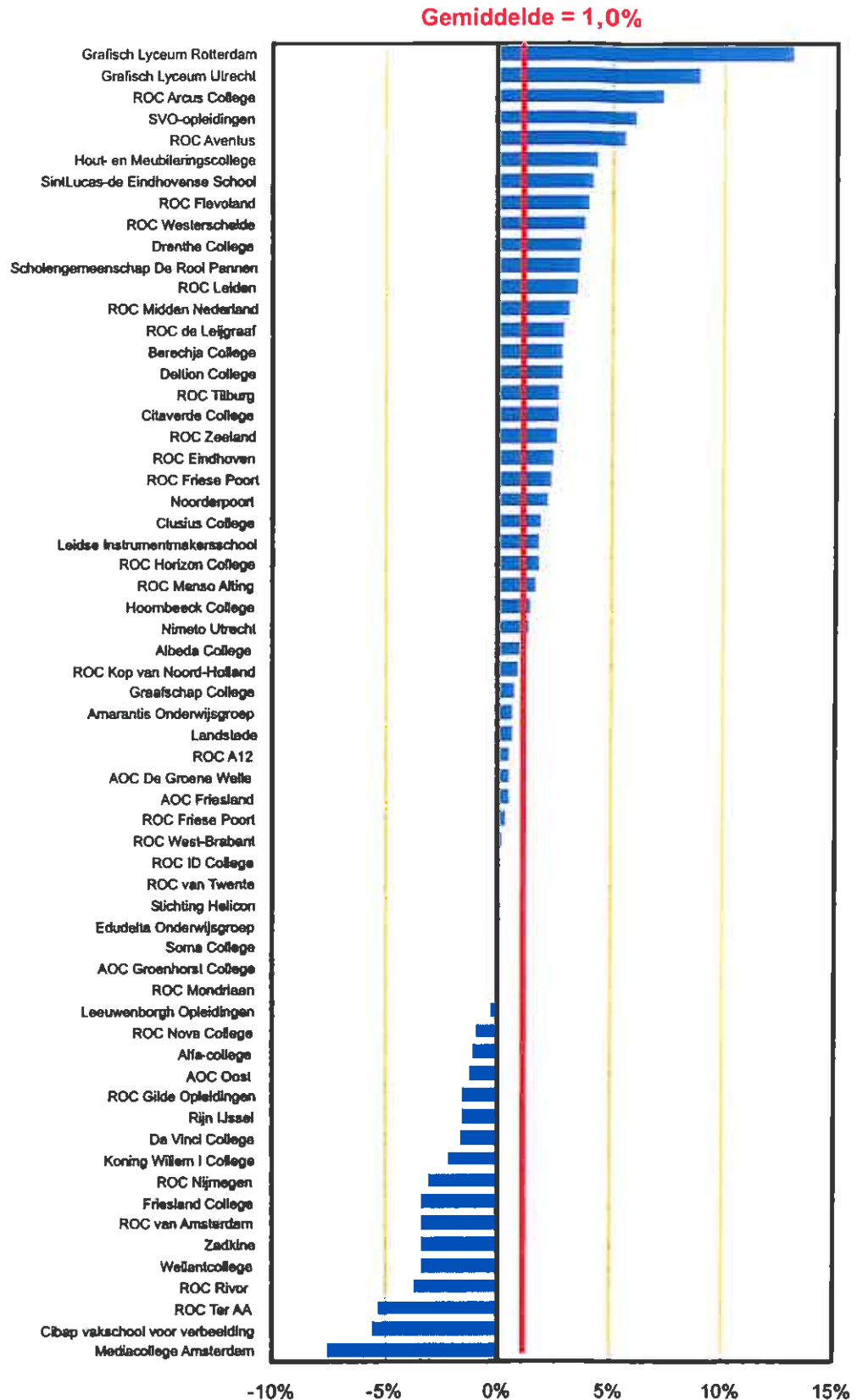
Bron: Benchmark MBO 2010

De cijfers in dit rapport zijn ongewogen gemiddelden van alle instellingen. De scores van de 62 deelnemers zijn dus bij elkaar opgeteld en gedeeld door 62, zonder rekening te houden met de omvang van de instelling. Die keuze is gemaakt omdat het in de benchmark gaat om de prestaties van instellingen, ongeacht hun omvang.

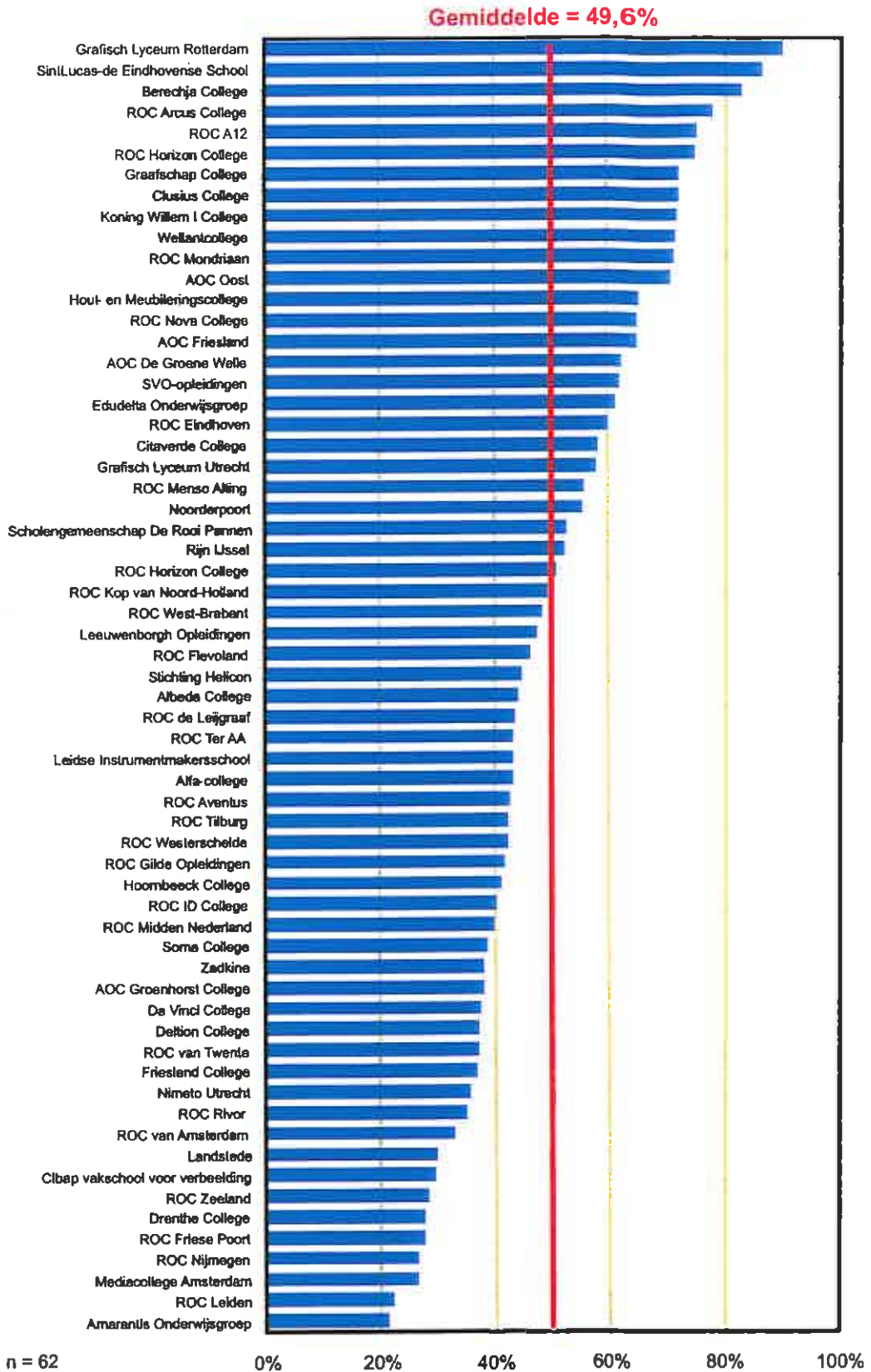
Daar waar absolute cijfers over meerdere jaren zijn vergeleken, is een berekening gemaakt op basis van een gelijkblijvend aantal instellingen, om te voorkomen dat verkeerde conclusies worden getrokken. Anders zou een kostenmutatie immers verklaard kunnen worden door een ongelijk aantal deelnemers in de verschillende jaren.

Bijlage 3: Financiële positionering MBO-instellingen

A. Rentabiliteit totale instelling

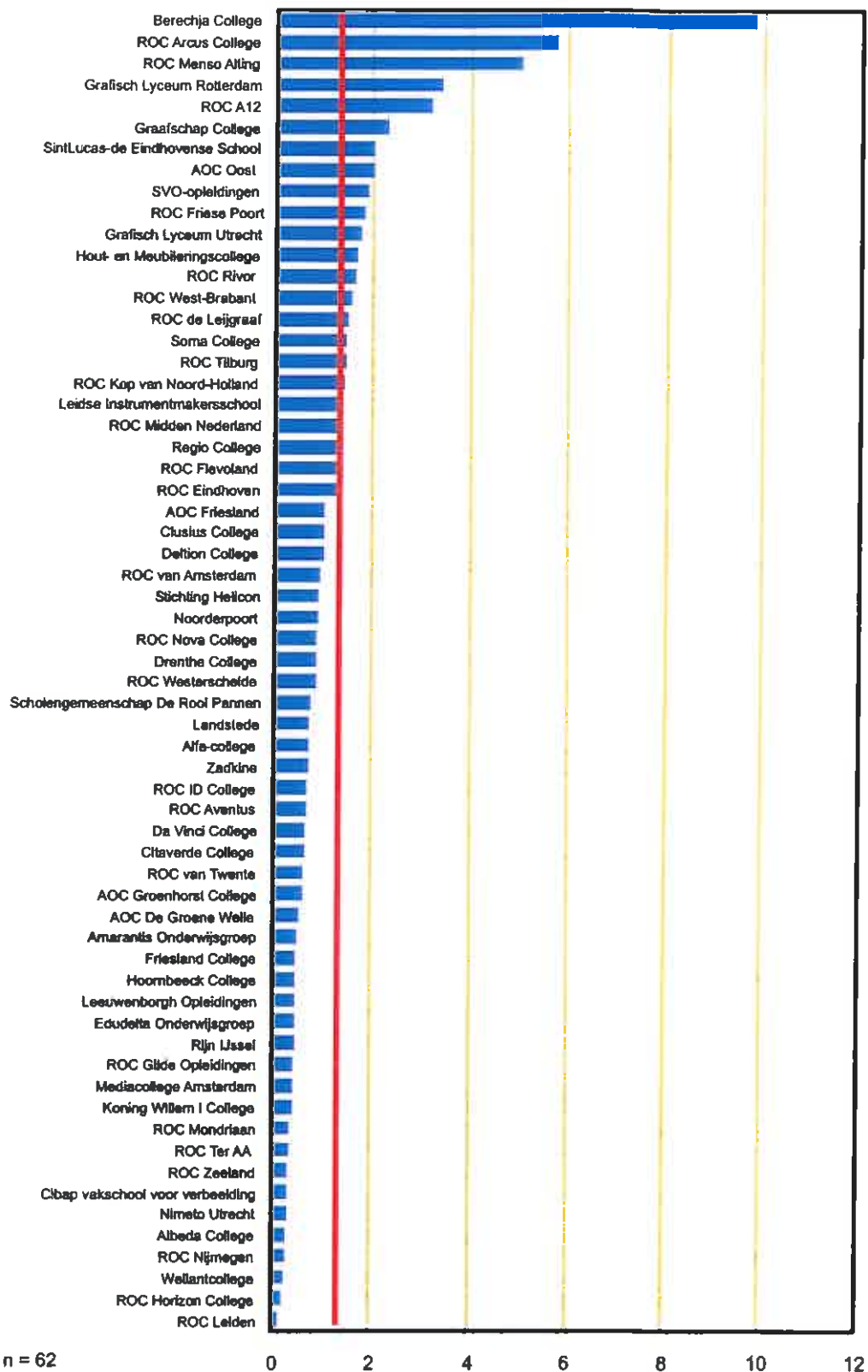

B: Solvabiliteit totale instelling

C: Liquiditeit totale instelling

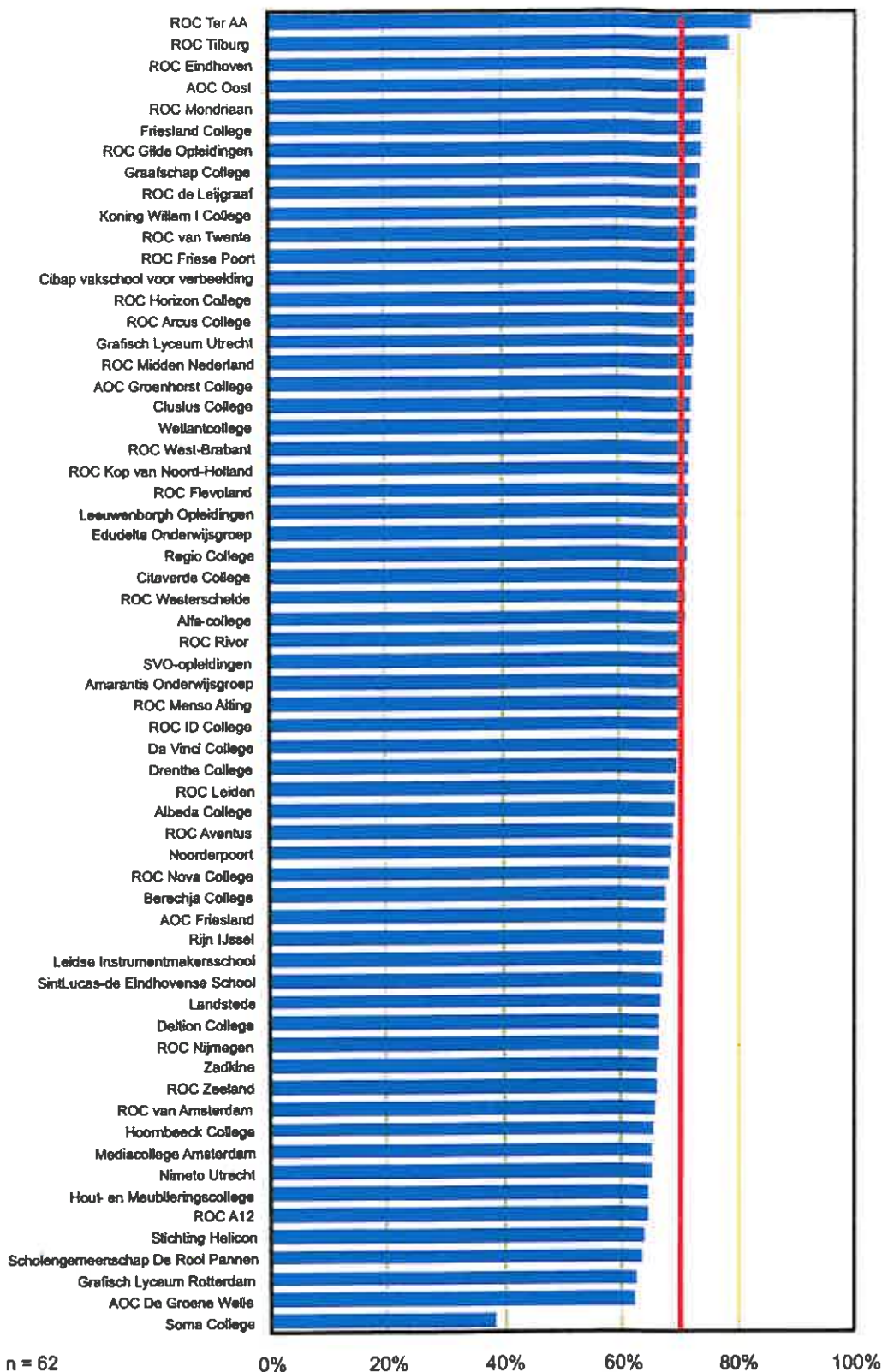
Gemiddelde = 1,25%

n = 62

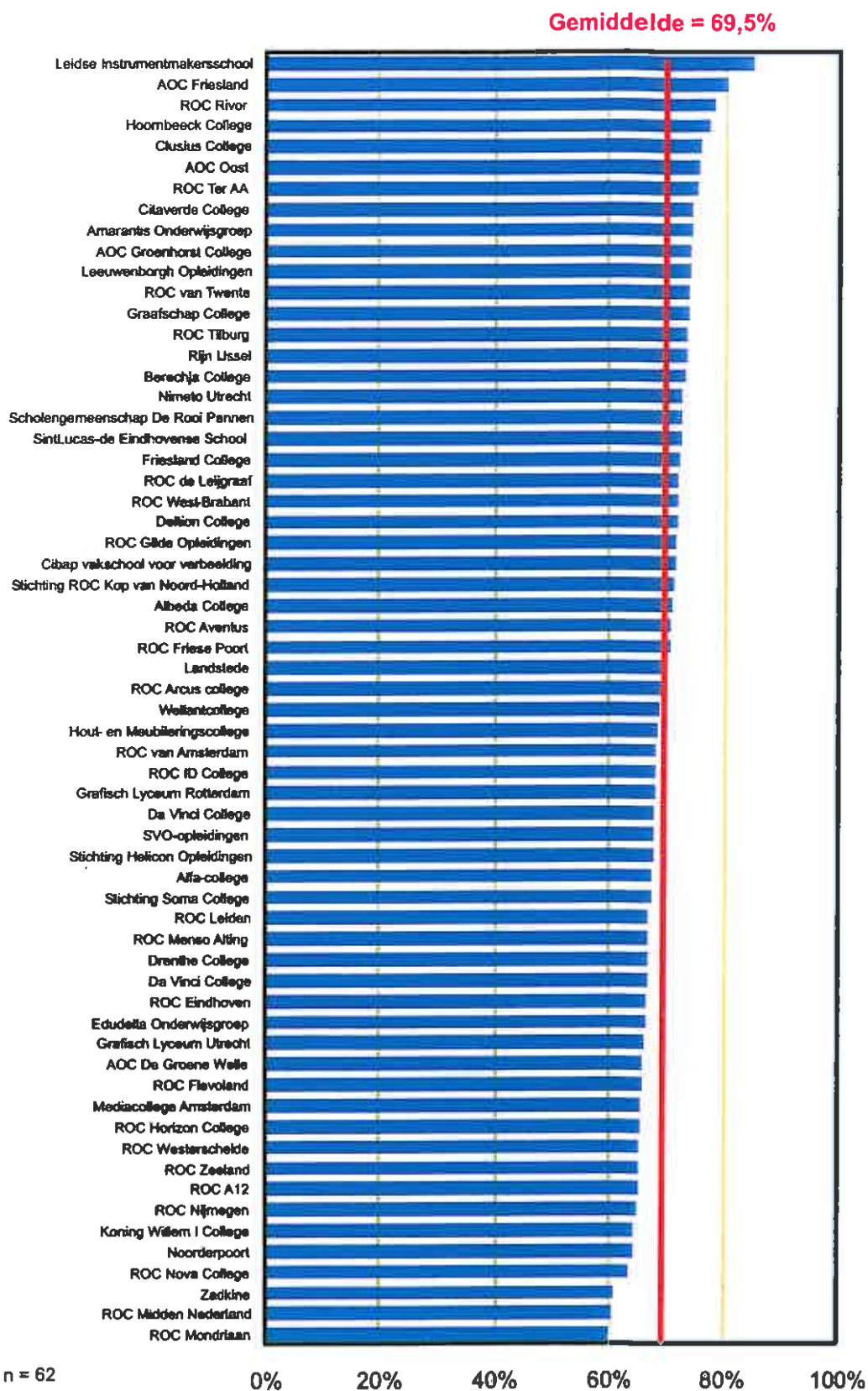
D: Personeelskosten ten opzichte van de totale lasten van de instelling

Gemiddelde = 69,1%

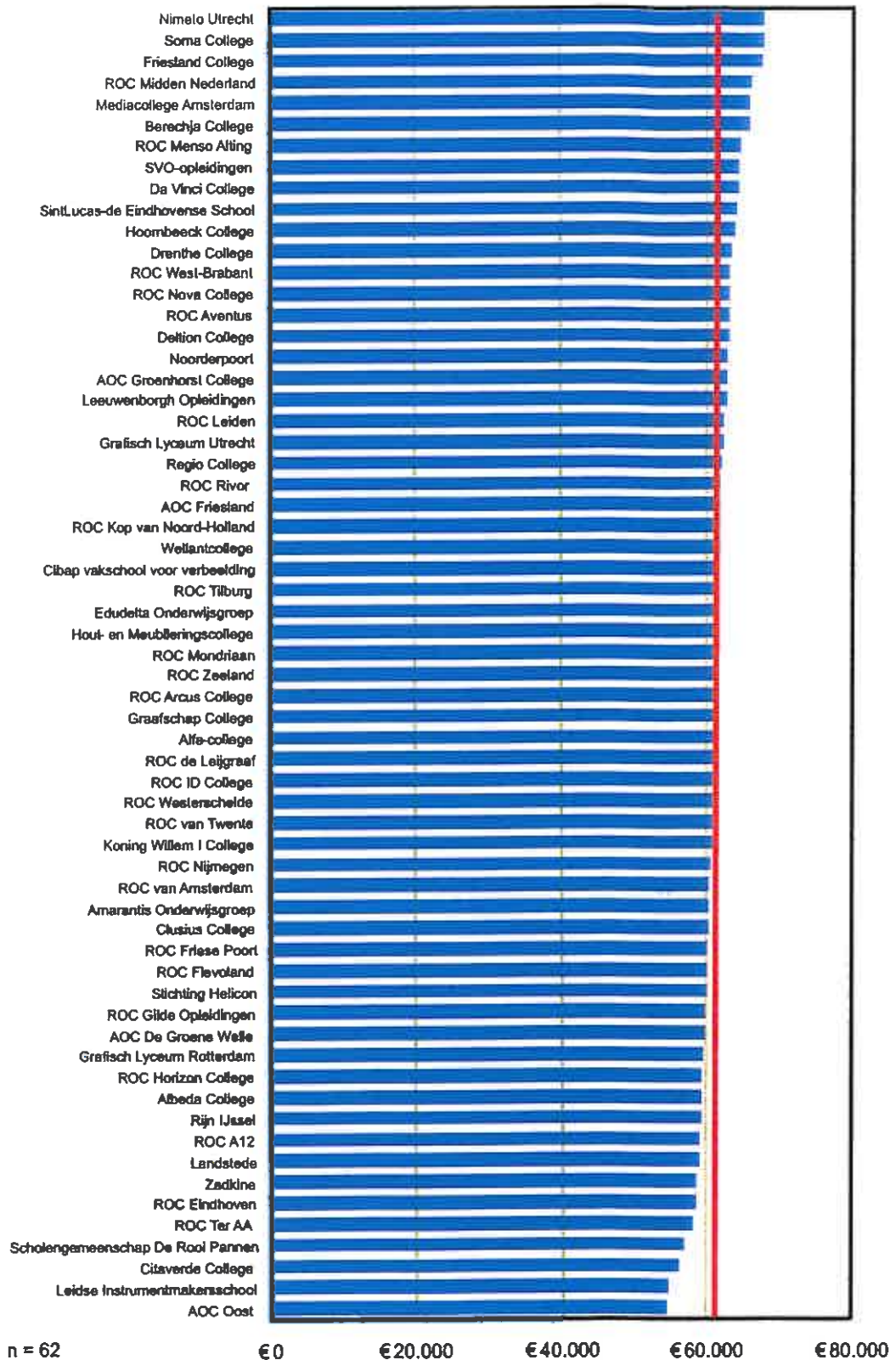
n = 62

E: Personeelskosten onderwijzend personeel ten opzichte van de totale personeelskosten beroepsonderwijs

F: Personeelskosten per fte in loondienst beroepsonderwijs

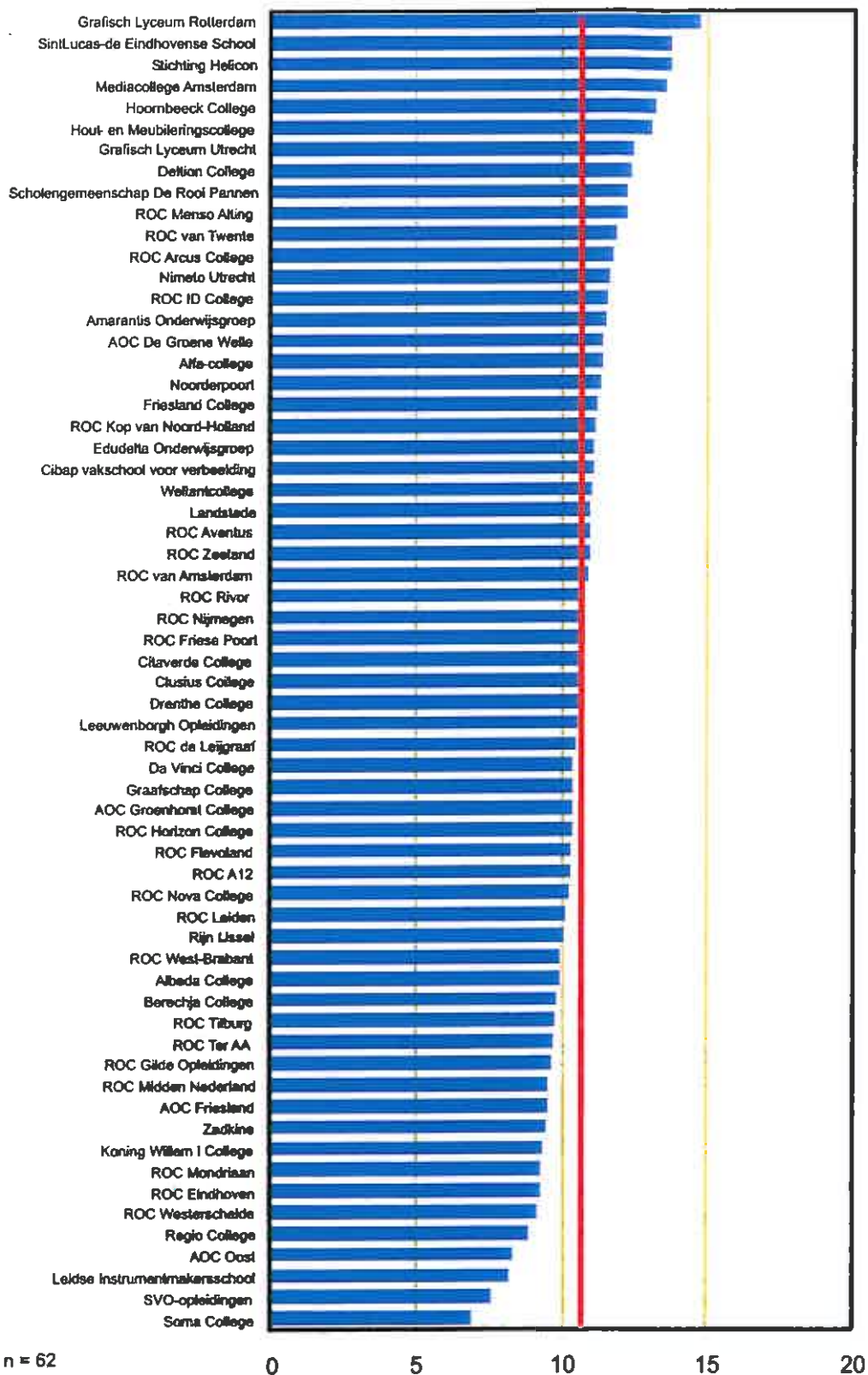
Gemiddelde = € 61.320

G: Aantal gewogen deelnemers per fte (totale formatie beroepsonderwijs)

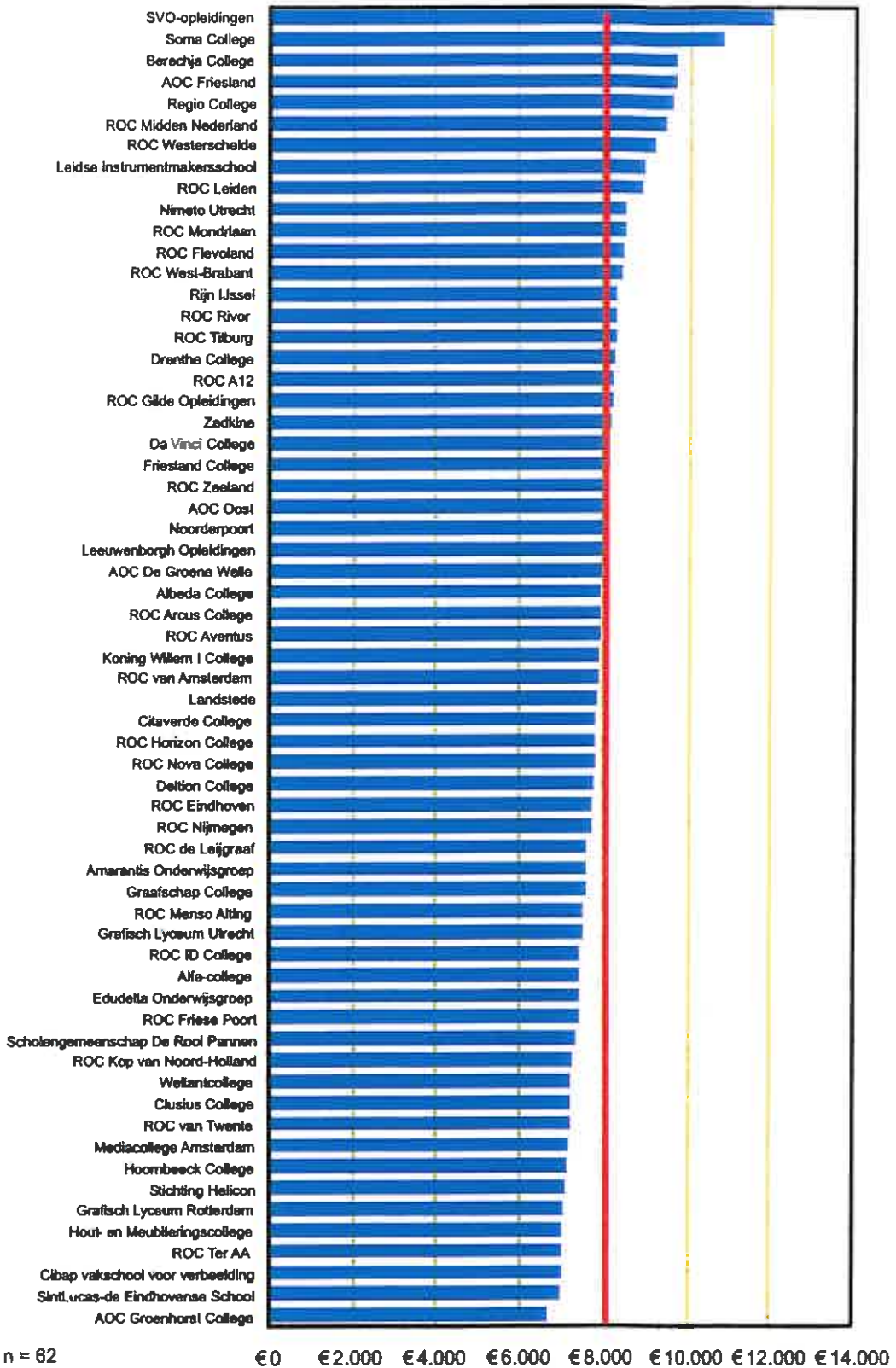
Gemiddelde = 10,7

n = 62

H: Rijksbijdrage per gewogen deelnemer

Gemiddelde = € 8.005

I: Rijksbijdrage per fte beroepsonderwijs

